

25. august: Finansminister Claus Hjort Frederiksen fremlægger Regeringens finanslovsforslag

McKinsey fik 13 mio.

- af Finansministeriet for rapport, som universiteterne kalder fagligt og politisk kritisabel

De samlede universitetstoppe i DANSKE UNIVERSITETER protesterer nu formelt imod den rapport, som konsulentfirmaet McKinsey i juni afleverede til Finansministeriet. Bestyrelser og rektorer udtrykker sig i deres fælles høringssvar relativt afdæmpet: De samlede universitetstoppe er "skuffede" over rapporten, når det udtrykkes diplomatisk. Mindre diplomatisk kalder KU rapporten for "foruroligende". Og uden for referat er der rektorer, som simpelthen kalder rapporten for makværk.

Nu afslører kontrakten, som FORSKERforum er kommet i besiddelse af, at Finansministeriet har betalt hele 13 mio. kroner for rapporten. Til sammenligning har Uni-Evalueringskomiteen betalt 1,8 mio. for fem rapporter, der også indeholdt selvstændige undersøgelser (spørgeskemaer m.m.).

Evalueringsseksperten Hanne Foss Hansen kalder kontraktprisen helt ude af proportion med opgaven:

"Der er meget, som tyder på, at Finansministeriet ikke har taget skyldige økonomiske hensyn i varetagelsen af denne sag. Ifølge et løseligt regnestykke, så betaler Finansministeriet det dobbelte af, hvad opgaven kræver. Den måde, som kontrakten beskriver opgaven på, står altså slet ikke i proportion til kontraktprisen".

Mistanke: McKinsey skal legitimere besparelse

Evalueringsseksperten tilføjer, at rapportens pris bliver endnu mere bemærkelsesværdig, fordi den slet ikke besvarer det, som Folketinget egentlig havde bedt om, nemlig om taxametertakster og om balancen mellem basis- og konkurrenceudsatte midler.

Universitetsrektorerne har fra starten forholdt sig særdeles skeptisk over Finansministeriets hensigt med McKinseys rapportering, idet der ud over det, som Folketinget havde bestilt, pludselig indgik en analyse af "ressourceforbrug" (omkostningsfordeling m.m.). Og skepsis'en var tilsyneladende velbegrundet, idet McKinseys rapport, som konstaterer, at universiteterne kun bruger 69 pct. af deres ressourcer på de egentlige formål (forskning uddannelse, rådgivning og formidling) og hele 31 pct. eller 6-8 mia. kr. på "administration". Rapporten konstaterer dramatisk, at universiteternes administration er dobbelt så dyr som internationale industrifirmaers.

McKinseyrapporten kan i den forstand blive et vigtigt redskab for Finansministerielle besparelser, fordi den peger på universiteternes overadministration som et stort økonomisk problem. Rapporten kan dermed legitimere, at Finansministeren kan lade de 6-8 mia. indgå i et finansministerielt *spare-spil* om finansloven – et *nulsumsspil*, hvor forhøjede taxameter-takster til humaniora og samfundsvidenskab skal betales ved, at universiteterne pålægges en effektivisering af administrationen.

Hanne Foss Hansen er dog ikke imponeret over indholdet af rapporten:

"Hvis det forholder sig sådan, at rapporten politisk skal bruges til at legitimere, at Finansministeriet kan 'effektivisere' på universitetsområdet, så er rapporten dårlig. Opgørelserne over universiteternes administration er for eksempel alt for upræcise, for der peges jo ikke på konkret overadministration nogle steder".

jå

Se side 16: "Dobbeltpris"

Uni-lærere: Standarden faldet 3
FORSKERforums survey 2009: Studenternes kvalitet er blevet lavere – og de har tilmed en instrumentel tilgang, fortæller lærerne

Semesterstart 4
Der var rekordafvisning på årets søgerunde, men på universiteterne er der uenighed om der skal lukkes flere ind?

Nul 'nulundervisere' 6
FORSKERforums survey 2009: De fleste undervisere tager deres undervisning alvorligt. Og der er gjort op med 'nulundviseren', mener professor Niels Egelund

Paradoks i arbejdsmiljøet 7-8
Forskerne på AU føler sig stærkt belastet – men er tilfredse med arbejdsmængde og tempo, fortæller den store arbejdsmiljøundersøgelse i Aarhus

Nulforskere en myte 10
FORSKERforums survey 2009: Der var for mange nulforskere tidligere, men ikke i dag, mener lærerne anno 2009

Drastisk reform på vej 11-15
- af forskningsrådene, foreslår evalueringspanelet. Det kan betyde, at forskere ikke længere kan søge mindre personlige bevillinger

Finansloven: Grine eller græde? 18
Kun et mindre løft til taxametre. Og forskningsmilliarder skal gå til naturvidenskabs, medicins og tekniks laboratorier

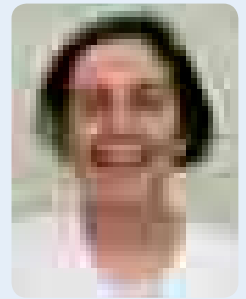
TEMA: Uni-Evaluering med lovreform?

Gør Jer ingen falske forhåbninger 17
- advarer DMs formand, som har mødt evalueringspanelet, der heller ville snakke fusions-gevinster end forskningsfrihed og medbestemmelse

Konsulenter: Ringe indflydelse 21
Capacentrapport udarbejdet for Evalueringskomiteen fortæller, at de ansatte oplever ringe medindflydelse

'Dear Committee ...' 24-27
To engelske universitetsekspert har studeret den danske universitetslov og sammenfatter deres vurderingen i åbne breve til evalueringspanelet

“ De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og milliarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ...
Helge Sander

Visioner for videnskab i verdensklasse

Der var indkaldt til stormøde i Landstings salen. Videnskabsministeren havde gjort vitterligt, at han ville delagtiggøre rektorerne, de universitetsansatte, embedsmændene i Videnskabsministeriet og forskningsordførerne i sine nye "Visioner for videnskab i verdensklasse" – med mulighed for dialog bagefter. Der havde været en vis skepsis, da indbydelsen kom. For lod mødets overskrift ikke som noget, man havde hørt før. Men rygterne, som altid løber i forvejen, fortalte, at mødet skulle varsle nye tider for universiteterne. Den nye vision var så hemmelig, at kun statsministeren og vicestatsministeren, få topembedsmand og fire politiske ordførere var indviede. Så der havde været rift om pladserne. Landstings salen var fuld til sidste plads.

En solbrændt videnskabsminister fortalte, at han var begyndt at tvivle på, om man nu gjorde det rigtige på universitetsområdet, da han deltog blandt de fremmeste forskere i Nobelfesten i Stockholm. Ingen af modtagerne var rundet af universiteter styret som de danske. Det havde også gjort indtryk, at han på dette tidspunkt havde modtaget 6488 underskrifter fra universitetsansatte, som ønskede en bedre forskningspolitik.

Han havde også haft tid til at tænke tingene igennem på sommerens rundrejse til en bjergtop i Chile for at inspicere teleskopet der, og på sin videre tur i Darwins kølvand til Galapagos, hvor han bl.a. havde fået læst FORSKERforums undersøgelse af forskernes arbejdstid.

Der var mange af fortidens gerninger, han fortrød:

"Jeg opdagede, i hvor høj grad universitetets engagerede medarbejdere må tage fritiden til hjælp for at nå en af universitetets kerneopgaver: forskningen. Og det stod mig klart, at ministeriet har grebet universitetsområdet helt forkert an

ved at gøre disse prægtige medarbejders arbejde mere og mere besværligt ved at fjerne basisbevilinger, konkurrenceudsætte midler, så forskerne skal bruge tid på at skrive ansøgninger, som for mindst fire ud af fem tilfælde ikke belønnes, ikke ladet taxametrene følge prisudviklingen eller de reelle omkostninger for undervisningen og dekretere årlige 2 % nedskæringer. Endvidere har vi givet universitetet flere og flere opgaver med fusion af sektorforskningen og ønsket mere populær formidling uden at der er i tilstrækkelig grad er fulgt ressourcer med.

"En solbrændt videnskabsminister fortalte, at han var begyndt at tvivle på, om man nu gjorde det rigtige på universitetsområdet. Der var mange af fortidens gerninger, han fortrød

Jeg er også blev oprigtigt bekymret for, om der er en grund til at de ansatte ledere, efter universitetsreformen, ofte mangler opbakning til deres ledelsesstil, bl.a. fordi de ikke inddrager forskernes synspunkter via Akademisk Råd og der derfor mangler væsentlige input til at få truffet de bedste beslutninger. Jeg har selv bemærket lederens manglende mod til at sige fra, når ministeriet har fået nye idéer f.eks. til stadig meget detaljerede resultatkontrakter, klassificering af den videnskabelige litteratur

med det formål at skabe nye nøgler til fordeling af ressourcer og undersøgelserne af universitetets forhold. Alle opgaver som burde skabe protester, fordi det øger forskningsadministrationen, men som fjerner fokus fra det, der i dag er universitetets kerneopgaver: Forskning, undervisning og myndighedsbetjening.

Det står mig klart, at ministeriet slet ikke i tilstrækkelig grad påskønner alt det gode arbejde, der udføres på universiteterne. Så jeg har fra regeringspartierne og de andre partier, der er med i forskningsforliget, fået opfyldt mine ønsker til en ny universitetsreform, der selvfølgelig giver fuld forskningsfrihed. Det er jo de ansatte, der ved, hvad der rører sig på deres felt.

Ministeriet ønsker en dialog med universiteterne om, hvor mange midler, der reelt skal bruges både for at få forskning og undervisning op i verdensklasse. Og vi er i regeringen villige til at bruge det beløb. Vi må jo erkende, at vi er et land, der skal leve af vores veluddannede befolkningens gode ideer. Vi ønsker, at de ansatte, der jo er yderst kvalificerede til at forske, undervise og rådgive myndighederne, får frigivet arbejdstid til disse kerneaktiviteter og ikke spilder deres tid på ansøgningskrivning, afrapporteringer og dårligt fungerende administration".

Her blev ministerens tale afbrudt af en forsker, der råbte "bravo" og salen begyndte at klappe begejstret. Midt i al dette scenario lod en vedholdende ringen. Var der nu en deltager, som ikke havde fået slukket sin mobiltelefon?

Nej, vækkeurets ringen afbrød brat den søde drøm, på første arbejdsdag efter ferien. Kan man kun drømme om bedre forhold på universiteterne?

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktører:** Lektor Leif Søndergaard, DM I, Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, Lektor Lars Kamp Nielsen, Pharma Danmark, Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard, Dyr lægeforeningen (ansvarshav. for dette nummer), xxx, JA.

Redaktion: Journalist Mette Engell Friis (mef@dm.dk). Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk). Redaktionsleder Jørgen Øllgaard (Joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.500 og det udkommer 9 gange om året, den første uge i måneden. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. PharmaDanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. JA – Jordbrugsakademikerne, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. Dyr lægeforeningen, Emdrupvej 28A, 2100 København Ø, Tlf. 38 71 08 88. **Grafisk Produktion:** www.preducation.dk **Tryk:** VTT-Grafiska AB. **Næste deadline:** 18. september 2009.

Universitetslærere: Standarden er faldet siden 2003

Danske universitetslærere er ikke imponeret over de studenternes kvalitet

Foto: CBS

Keep 'em coming! Universiteterne er klar til at udvide optagene på de populære studier.

Et flertal af danske universitetslærere oplever, at undervisnings-standarden er blevet ringere siden universitetsloven blev indført i 2003. Knap 50 pct. af lærerne mener nemlig ikke, at forringelsen er en myte, mens 25 pct. er uenig og de sidste 25 pct. forholder sig neutral til spørgsmålet.

SEMESTERSTART

Lærerne fortæller ikke, *hvorfor* standarden er blevet ringere. Presset økonomi kan være et aspekt, for 60 pct. af lærerne fortæller, at kursusudbuddet på deres fag er blevet beskåret siden 2003. Men lærerne kan også have deres personlige ansvar, for 60 pct. af de oplever selv, at de har svært ved at nå deres arbejdsopgaver – man kunne gøre det bedre, hvis man havde rammerne (jf. FORSKERforum 225). Men også en ringere "studenterkvalitet" kan være et aspekt, for mange lærere bedømmer, at de nye studenter har for ringe indgangskvalifikationer.

Det fortæller **FORSKERforums medarbejderundersøgelse 2009** blandt universitetsfagforeningernes medlemmer. Undersøgelsen testede for første gang lærernes holdninger til nogle kontroversielle spørgsmål og myter, som ofte lurer bag den offentlige debat.

I undersøgelsen – hvorfra der tidligere er refereret data om universitetsloven og om arbejdstider m.m. – fik lærerne mulighed for at fortælle om deres oplevelser og holdninger til nutidens studerende.

Kvalitetsfald blandt de studerende

De danske universitetslærere er generelt ikke imponerede over kvaliteten af de studenter, som de får ind i disse år. Over halvdelen af lærerne mener ligefrem, at have observeret en forringelse af de nybagte studenters indgangskvalifikationer efter gymnasireformen fra 2005.

Lærerne oplever et kvalitetsfald blandt de studerende, når knap halvdelen fortæller, at de oplever, at de studerende på deres fagområde har ringere basis-kvalifikationer end for ti år siden. Undersøgelsen spørger ikke ind til, om det skyldes, at der optages flere studerende med dårligere kvalifikationer end tidligere eller om de bare har ringere faktaviden end tidligere etc.

Instrumentel tilgang

Og der er 70 pct. som oplever, at de studerende i stigende grad har en 'instrumentel tilgang' til deres studier: "Jeg vil vide, hvad jeg skal kunne til eksamen og ikke mere". Undersøgelsen spørger ikke ind til, om lærerne mener, at det skyldes, at de studerende er udsat for et større pres og dermed tvinges til at være mere målrettede i deres studier eller at de studerende stilles over for hårdere eksamenskrav og at eksamen dermed opleves som vigtigere end indholdet i studiet etc.

DPU-professor Niels Egelund – som blandt andet har stået bag de omdiskuterede PISA-undersøgelser – siger, at han godt kan genkende tilgangen:

"Jeg kan ikke udtale mig om de studerendes indgangskvalifikationer, men jeg oplever, at

gymnasireformen har gjort de studerende mere instrumentelle. De er mere interesserede i kravene til eksamen. Da vi var unge gjaldt det om at fordybe sig og komme ind i stoffet, og det gjorde ikke noget, at det tog lidt længere tid. Men det har ændret sig drastisk, påvirket af su-stramninger og at universiteterne har en stor økonomisk interesse i at køre de studerende hurtigt igennem. Ja, universiteterne er jo sågar begyndt at lave kontrakter med specialestuderende, så de bliver færdige på et halvt år ..."

Systemfejl i taxametersystemet

Selv om spørgsmål og svar om studenters kvalitet kan siges at lægge op til bekræftelse af forfaldsmyter – *at studenternes kvalitet nu var bedre i de gode gamle dage* – så er hver anden lærer ikke bleg for at opleve, at undervisningsstandarden tilsvarende er blevet ringere, jf. ovenfor.

Og over 60 pct. oplever, at det hænger sammen med presset økonomi. 60 pct. oplever at kursus-udbuddet er blevet beskåret siden 2003.

Selv om lærerne ikke har direkte kontakt med bevillingssystemet, så oplever et flertal, at der er en systemfejl. Over 60 pct. er nemlig meget enig eller enig i, at at taxametersystemet betyder en sænkning af kvalitetsstandarder, for at flere studerende skal slippe igennem eksamen. Folk, hvis præstationer hænger på vippen, består, får lov at bestå, for så udløser de bevillinger til studiet.

AU klar til højere optag

Den rekordstore søgning til landets universiteter har gødet ideer om at hæve optaget på uddannelser med stor søgning. Men kun på nogle fag, mener arbejdsgiverne

924 førstprioritets-ansøgninger til 206 pladser. Sådan lød tallene for psykologi-studiet i år, og det er kun et af mange underholdende eksempler på enorme søgnings-tal. Det har rejst spørgsmålet om universiteterne skal give efter for presset og øge optaget på de populære fag.

Arbejdsgiverne i Dansk Industri var hurtigt ude med et rungende nej, i hvert fald hvad angår humanistiske uddannelser. En årelang overdimensionering har skabt stor arbejdsløshed, og et frit optag ville være uansvarligt, lød det fra DI.

Men på universiteterne har piben en anden lyd. Her er man klar til at lette på lemmen.

"Jeg synes, vi skal optage flere og øge år for år. Vi har stigende ungdomsårgange og vi har et mål om at 50 procent af en ungdomsårgang tager en videregående uddannelse. Så selvfølgelig skal vi have større optag", siger rektor på Aarhus Universitet **Lauritz B. Holm-Nielsen**, der dermed følger trop med de udmeldinger, rektorenes formand Jens Oddershede er kommet med.

Rektor Holm-Nielsen efterlyser samtidig større fleksibilitet i universitetsuddannelserne. Blandt andet ser han gerne, at merit-systemet moderniseres, så det bliver nemmere at skifte fag og studieretning.

Instituttleder: Lad os tage dem alle sammen

Psykologifaget havde rekordsøgning og -afvisning, og herfra siger KUs instituttleder **Axel Larsen**, at han kunne altså have fået mindst 924 studerende, hvis han ønskede det. *Men hvor mange vil han egentlig have?*

"Dem alle sammen. Det er selvfølgelig ikke realistisk. Det har vi hverken bemanning eller lokaler til. Men vi synes ikke, det er tilfredsstillende at skulle afvise så mange", siger han.

Han køber ikke DIs argument om at uddannelse til arbejdsløshed: "I slutningen af 1960'erne var optaget oppe på 450, så der kom en del psykologer ud i de år, og de begynder at gå fra nu. Så vi mener, det er rimeligt at øge optaget".

Axel Larsen frygter heller ikke, at det faglige niveau vil falde, hvis man sænker overliggeren i forbindelse med optaget.

"Vores gæt er, at selvom vi øgede optaget til det dobbelte, ville studieegnetheden være fuldstændigt på niveau med det vi har nu. Vores ansøgere er meget velmotiverede".

Flere universiteter har i år øget optaget på visse fag på grund af den store søgning. Ifølge Jens Oddershede arbejder SDU desuden med planer om et psykologi-studie.

Anden runde-op

Dem med de dårligste indgangskarakterer
at falde fra, lyder erfaringerne

Ud og søg nogle andre studier og søg bredt! Sådan lød opfordringen fra videnskabsminister Helge Sander, da tusindvis af unge i denne sommer fik afslag på deres førstprioritets-ansøgning.

Der er nemlig stadig mange fag med ledige pladser. Og da regeringen har en målsætning om, at 50 procent af en ungdomsårgang får en videregående uddannelse, virker det jo som god logik at forsøge at få omfordelt studerende i overskud.

Men regnestykket holder ikke altid – i hvert fald ikke til den afsluttende kandidateksamen. Institut for Matematiske Fag på KU er et af de steder, der har stået med ledige pladser, og som derfor får en række studerende, for hvem de matematiske fag er næst- eller tredjebedste løsning. På nogle af fagene er rammen sågar blevet udvidet for at kunne optage endnu flere i anden runde. Men det bliver sjældent en god løsning, hverken for de studerende eller for instituttet.

"Vi går med ind i processen, så vi ikke spænder ben for nogen. Men i virkeligheden holder det ikke en meter. For dem, der ikke går ind i vores fag med åbne øjne, falder fra igen."

Sådan siger **studieleder Ernst Hansen**. Han får år efter år de samme oplevelser, nemlig at de sidst ankomne også er de første, der forlader butikken.

"Matematik er et svært fag. Det kræver en determination, som folk ikke har, hvis de har prioriteter andre steder. De vælger matematisk ud fra en vag, positiv fornemmelse fra gymnasietiden. Men matematik på universitetet er noget helt andet", siger han.

Tjener ingen stå'er

I sagens natur hører ansøgerne i anden runde ikke til dem med de højeste gennemsnit fra gymnasiet, og især på matematik-studiet er det statistisk set et stort handicap. En undersøgelse på det naturvidenskabelige fakultet viser nemlig, at der er en meget lineær sammenhæng mellem de studerendes studentereksamens-kvotient og deres evne til at bestå eksamener. Og mest udtalt er den på matematik-studiet, hvor statistikken viser, at ingen studerende med et gennemsnit på 7 eller mindre (efter gammel skala) når at indtjene mere end 0,5 STÅ i løbet af de første tre år.

"Man er ikke dødsdømt, men man klarer sig

lh

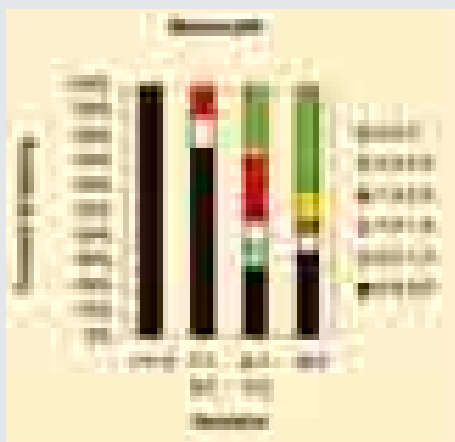
Optaget falder fra

Kvalifikationer er også de første til
fra KU's matematik-studie

markant dårligere med et lavt gennemsnit fra gymnasiet. Det gælder især for fysik, matematik og kemi", fortæller chefkonsulent Jens Erik Wang, der står bag undersøgelsen.

Ernst Hansen oplever også en sammenhæng mellem de nyoptagnes karaktergennemsnit og deres gennemførelse, og derfor frygter han, at ekstra-optag blot fører til ekstra-fracfald.

"I forvejen har vi et stort fracfald. Vi taber noget, der ligner 20 procent, i løbet af den første måned. Og det kommer til at blive værre i år. Så spørgsmålet er, om vi i virkeligheden gør det værre for alle parter på denne måde", siger han.

Erfaringen fra matematik fortæller at studerende med lavt studentereksamensgennemsnit ikke består eksamener og dermed ikke tjerner står.

At stille mindstekrav

På studiet har man diskuteret at sætte et mindstekrav til ansøgere karaktergennemsnit, som det er gjort på økonomi-studiet. Men det vil man trods alt ikke.

"Arbejdsmarkedet skriger på matematiske kandidater, så vi ville aldrig kunne forsvare at begrænse optaget, uanset om det giver mening eller ej".

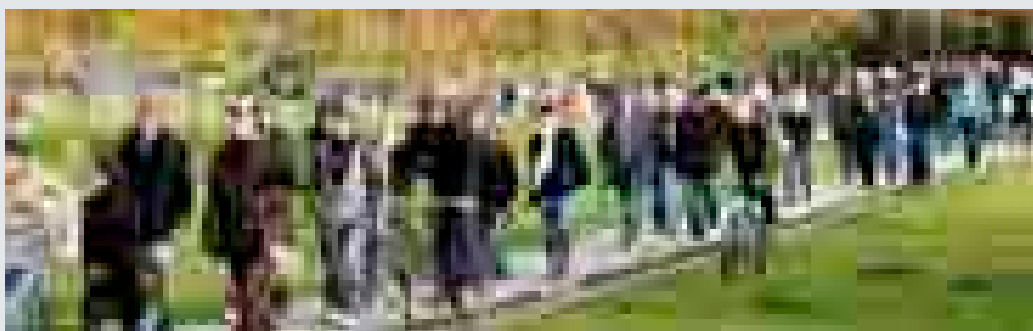
Ernst Hansen erkender dog også, at studiet har et problem med fracfald, som man ikke har været gode nok til at dæmme op for.

"Vores uddannelse har et højt niveau. I andre sammenhænge er det positivt, men i forhold til fracfald er det et problem. Men i den henseende har jeg mere fokus på det generelle fracfald end på de ekstra-studerende, der falder fra i starten."

lh

Nat. og tek. er fortsat ikke sexet

Selvom søgningen er steget, er de tekniske og naturvidenskabelige fag relativt set blevet mindre populære. Men tværvideenskabelighed kan måske appellere til flere unge, mener SDU-dekan

Der lød jubelråb, da søgnings- og optagstillene blev offentliggjort over sommeren. Dansk Industri var begejstrede over en større søgning på DTU, og videnskabsministeren glædede sig over positiv tendens i optagstillene på naturvidenskabelige og tekniske uddannelser. Men der findes flere måder, at læse statistikkerne på. Og ser man på, hvor populære de forskellige fagområder er i forhold til hinanden, peger pilen faktisk nedad for netop naturvidenskab og teknik.

Ud af det samlede antal førsteprioritets-ansøgninger får de to hovedområder en mindre del end året før. Så selvom vi har fået en dansk astronaut, er der altså ingen tegn på, at det er blevet mere sexet at skrive 'ingeniør' eller 'fysiker' på sin dating-profil.

Der er også stadig problemer med optaget på enkelte fag. Et af dem er Natbas på RUC, hvor 2009 skulle vise sig at blive endnu værre end 2008 – der i forvejen var slemt – med kun 55 optagne til 200 pladser.

Studieleder Jens Højgaard Jensen ser det som udtryk for en generel problemstilling, som ikke er forsvundet siden sidste år.

"Fag, der har haft øgede adgangskrav, har stadig problemer med optaget. Gymnasierne leverer simpelthen ikke nok, der har de krævede kvalifikationer, og det går ud over de naturvidenskabelige fag. Det er lidt deprimerende, for det er uden for vores rækkevidde", forklarer han.

Ingeniørmangel

Et andet sted, hvor champagnen er blevet i skabet, er det tekniske fakultet på SDU. Her er optaget gået tilbage med 6 procent i forhold til sidste år.

"Det er på diplomingeniør-uddannelserne, vi har haft tilbagegangen, og jeg tror, det skyldes,

at vores markedsføring ikke har været god nok i forhold til den målgruppe. Diplom-ingeniørerne er jo ofte håndværkere, der vil læse videre. Og vores markedsføring har nok mere været til gymnasieeleverne", fortæller dekan Per Michael Johansen, som i stedet glæder sig over et større optag på civilingeniør-uddannelserne.

Han tror ikke, der er en tendens til, at færre vil vælge de tekniske studier. Men han erkender, at man er langt fra at kunne dække det behov for ingeniører, som fremtiden vil byde på. I forhold til den udfordring tror han, at tværfaglighed kan være svaret.

Fagområdernes popularitet

	2008	2009
HUM	27,5	27,0
NAT	12,8	11,9
SAMF	40,1	40,0
SUND	11,8	14,5
TEK	7,3	6,1
TEO	0,4	0,5

Hovedområdernes andel af det samlede antal førsteprioritets-ansøgninger. Kilde: KOT.

"I min generation var vi meget fokuserede på, at enten var man til samf/hum eller tek/nat. Men sådan er det ikke længere. I dag kan det samme unge menneske have lyst til at være astronaut og designer", siger Per Michael Johansen, der fortæller, at man på SDU er langt fremme med at planlægge en civilingeniør-uddannelse i lærings- og oplevelsesteknologi i samarbejde med humanistiske fag, samt en tilsvarende uddannelse i velfærdsteknologi.

lh

Lærerne selv: Ikke plads til nulundervisere

Universitetslærerne opfatter undervisningen som tidskrævende, men ikke som unødigt besværlig. Og lærerne vurderer ikke selv, at der er (for mange) dårlige undervisere

En figur som ofte dukker op i offentligheden, når der skal argumenteres for reformer, er den dårlige underviser, "nulundviseren".

FORSKERFORUMS FORSKERUNDERSØGELSE 2009

FORSKERforums forskerundersøgelse 2009 fortæller, at universitetslærerne er tidspresede og må prioritere hårdt på tidsforbruget. Især undervisning og administration tager så lang tid, at forskningen presses ud i ydertiden uden for en normal 37 timers arbejdsuge.

Og spurgt direkte, om undervisning er en tidssluger, så deler universitetslærerne sig i tre grupper på spørgsmålet - "*Jeg bruger for meget af min tid på undervisning frem for forskning*". Hver tredje oplever at bruge for meget tid, hver tredje gør det ikke og den sidste grupper forholder sig neutral. Det er især på humaniora og samfundsvidenskab, at man føler sig presset af undervisning (fordi man her har flest studerende og de dårligste taxametre).

Men generelt er det altså ikke sådan at et flertal oplever undervisningen som et besvær,

der er i vejen eller at de ikke gider den - ud over at der er for få ressourcer til at passe den inden for en normal arbejdsuge.

Ansættelseskriterier: Forskning eller undervisning?

Tidligere eller nuværende studerendes erindring om en dårlig underviser fører af og til debat om, hvilke kvalifikationer der skal til for at blive universitetslærer. Hvor ansættelsesbekendtgørelsen tidligere lagde hovedvægten på forskningskvalifikationerne, så skal der i nutidens bedømmelse også inddrages undervisnings-kvalifikationer. Men i praksis modvirkes dette af, at kravene til de universitetsansattes forskningsproduktion – fx målt på publikationer – hele tiden vokser.

I offentligheden florerer myten om nulundviseren derfor fortsat: *Der er for mange undervisere, som ikke prioriterer deres undervisning højt nok, fordi de interesserer sig mere for forskning ...*

FORSKERforums spørgeskemaundersøgelse fortæller, at hver tredje universitetslærer er enig i påstanden, en tredjedel er uenig og den sidste tredjedel forholder sig neutral

Egelund: Der er gjort op med nulundviseren

Studerende og journalister – som har snuset til universitetsstudier – husker allerbedst den eller de uinspirerende lærere, og den slags erindringer præger derfor den offentlige debat, selv om universitetslærere formentlig ikke er dårligere til deres job eller mindre uengagerede end andre jobgrupper – de er bare mere eksponerede.

Undersøgelsen peger på, at kvaliteten i undervisningen ikke er et problem, siger **DPU-professor Niels Egelund**: "Selvfølgelig skal man arbejde løbende med at forbedre undervisningens kvalitet, og selvfølgelig er ikke al undervisning lige god. Men udsagn om, at universiteterne 'beskytter' dårlige undervisere holder ikke. Der er gjort op med de dårlige langt de fleste steder. Performance i undervisningen er kommet i fokus. I mus-samtaler er det et tema, og der laves evalueringer af kvaliteten. Er der nogle, som er helt umulige, så har man fundet andre opgaver til dem, sendt dem på kursus eller de har selv fundet ud af at trække sig".

Rektors betydning for trivslen

APV. I modsætning til på KU fik de ansatte på AU mulighed for sætte præcis adresse på deres opfattelse af ledelsen. Selv rektor fik stikpiller

Aarhus Universitets rektor Lauritz B. Holm-Nielsen har haft lidt at tænke på over sommerferien. I hvert fald hvis han har haft resultatet af den store APV-undersøgelse med i feriebagagen. Her skulle medarbejderne nemlig luften deres mening om den øverste ledelse. Og det gav ikke lutter himmelvendte tommelfingre.

Når det handler om at informere i god tid, give mulighed for involvering i beslutningsprocessen og være lydhør for medarbejdernes synspunkter, er der ikke mange, der svarer 'meget høj' eller 'høj' til niveauet i rektoratet.

Og især det sidste overrasker **Lauritz B. Holm-Nielsen**: "Den med, at jeg ikke lytter til medarbejdernes synspunkter, har jeg svært ved at se. Jeg synes, at vi i rektoratet er gode til at lytte. Personligt har jeg indført et system med morgenmøder, hvor jeg mødes med mange forskellige grupper på universitetet, og jeg har fået mange synspunkter, der direkte har påvirket mine beslutninger. Så det er ikke rigtigt, at vi ikke lytter", siger han.

Flere undersøgelser siger det samme

En universitetslærers ugentlige arbejdstid ligger formentlig et sted mellem 45 og 47 timer i gennemsnit. Det kan man konstatere, hvis man sammenligner APV-undersøgelsen i Århus med den undersøgelse, Synovate lavede for FORSKERforum i foråret.

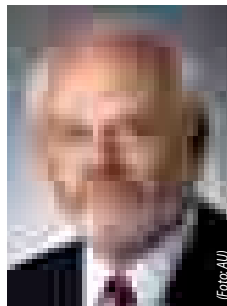
FORSKERforums survey viste en ugentlig arbejdstid på 47 timer i gennemsnit. AU-arbejdspladsvurderingen siger 45 timer i gennemsnit.

Ifølge lektor Torben K. Jensen bekræfter de to tal hinanden: "Vi har været meget opmærksomme på FORSKERforums undersøgelse, og jeg synes, det er interessant, at tallene er så meget overens. I mine øjne er det et tegn på, at begge tal ligger tæt på", siger han.

På Aarhus Universitet har man endvidere spurgt de ansatte, hvad det ideelle timetal for en arbejdsuge ville være. Her er svaret for VIP-gruppen 44 timer – altså kun en time mindre end den faktiske arbejdstid i dag.

Bedre kommunikation og mere indflydelse

Til gengæld er han klar til at gøre en indsats for bedre kommunikation: "Vi har plads til forbedringer, så det vil vi arbejde med. Det afspejler måske også, at vores kommunikationsmidler ikke altid er de rigtige. Vi har brugt elektronisk kommunikation meget, og jeg har noteret et spørgsmålstejn ved, om det er godt nok."

Rektor Lauritz B. Holm-Nielsen erkender, at medarbejdernes indflydelse kan blive bedre.

Men medarbejderindflydelsen kan blive bedre, og det skal den, medgiver han: "Vi kan sagtens se, der er et vakuum omkring medarbejderindflydelse. Når det handler om medarbejdernes legitime indflydelse, har vi ikke udfyldt lovrammen godt nok, og vi har nu nedsat et bestyrelsesudvalg, der skal se på, hvordan vi kan ændre vores egen vedtægt," siger Lauritz B. Holm-Nielsen.

Rektors betydning for trivslen ringe

At medarbejderne kunne udtrykke deres holdning specifikt om rektoratet, er en konsekvens af, at AU lavede deres eget detaljerede spørgeskema i stedet for at bruge den standard, som blandt andet KU har benyttet sig af. FORSKERforum 225 omtalte, hvordan man på KU havde store problemer med at fortolke opfattelsen af ledelsen, fordi det ingen steder fremgik, hvilken ledelse spørgsmålene handlede om. Den fejl ville man ikke begå på AU.

"Vi ville nødtigt ende i den fælde, vi har set, at andre er kommet i. Vi havde diskussionen, om vi skulle lægge os tæt op ad det klassiske spørgeskema, men vi kunne forudse problemerne", siger **Torben K. Jensen**, lektor ved Center og Læring og en af hovedkræfterne bag undersøgelsen.

Medarbejderne har vurderet ledelsen på fire niveauer: rektorat-, dekanat-, institutleder- og områdeleder-niveau. Og det er først og fremmest de sidste to, der er vigtige.

"Analyser viser, at område- og institutleder betyder meget for trivslen. Ser vi på rektors betydning for trivslen, er det tæt på ingenting", siger Torben K. Jensen.

Skulte problemer hos navngivne ledere

Generelt er der høj tilfredshed med den nære ledelse på AU, men resultaterne har også afsløret, at græsset ikke er lige grønt på alle institutter og centre. På Center for Rusmiddelforskning (CRF) har leder **Mads Uffe Pedersen** måtte inkassere dårlige vurderinger af hans evne til at løse konflikter og informere.

"Den første er lidt sjov, for jeg kender ikke til nogen alvorlige konflikter. Der kan være nogle småkonflikter, og vi har så en diskussion om, hvornår ledelsen skal intervenere. Omkring beslutningsprocesserne er det klart, at nogle er mere med end andre. Men vi har lavet en handlingsplan for at få involveret så mange som muligt, blandt andet ved at vi etablerer et strategi-udvalg," siger Mads Uffe Pedersen.

APV-resultatet blev diskuteret på CRF ved et medarbejdermøde, og her fik man gravet nogle af de problemer frem, som har ligget under overfladen, fortæller centerets tillidsrepræsentant Karen Elmelund: "Vi er et lille sted med mange ph.d'ere og adjunkter, og nogle af frustrationerne handler om usikkerhed, fordi folk gerne vil blive, men der ikke er ressourcer. Jeg forstod ikke rigtigt det der med konflikterne, men det viser sig, at det handler om rygter, der løber rundt blandt forskere i løse stillinger om, at nogle er blevet prioriteret frem for andre". Hun mener, de negative svar på den måde fik sat gang i en positiv proces.

"Efter mødet var alle glade og enige om, at det havde været enormt godt, at få tingene sagt. I sagens natur kan vi ikke fjerne problemet med usikkerheden om fremtiden, men vi håber, at strategi-udvalget kan levere noget opbakning og service i processen med at søge om bevillinger."

Paradoks: De ansatte tilfredse med at

Forskere på Aarhus Universitet føler sig stærkt belastet af jobbet, selv om de selv styrer arbejdet og er tilfredse

Vælger forskere frivilligt at knokle sig sønder og sammen?

Den tanke kan man få, når man ser resultaterne for den store APV-undersøgelse, Aarhus Universitet har gennemført i løbet af foråret, hvis resultater nu er offentliggjort.

AARHUS'S APV

Generelt er arbejdspladsvurderingen af det psykiske arbejdsmiljø på landets næststørste universitet en positiv læseoplevelse. Medarbejderne giver generelt udtryk for en høj grad af tilpashed, tilfredshed og arbejdsglæde. Og går man videre, vil man se, at stort set alle finder deres arbejde interessant og engagerende og deres kollegerne imødekommende og samarbejdsvillige.

Men der er malurt i bægeret. I den del af undersøgelsen, der handler om arbejdets pris i form af udkørthed, stress og belastning af privatlivet, er resultaterne knap så positive. Omkring en fjerdedel af alle ansatte føler sig 'ofte' eller 'altid' udkørte og belastet i deres privatliv. Hver tiende føler 'ofte' eller 'altid' stærke stress-symptomer.

Tallene er alarmerende, siger flere af personerne bag undersøgelsen. Men samtidig er stress og udkørthed ikke så overraskende i et konkurrencepræget forskermiljø. Det overraskende er, at de ansatte, der på den ene side føler sig stressede, udkørte og belastede, på samme tid udtrykker, at de har meget stor indflydelse på tilrettelæggelse af eget arbejde, at de er tilfredse med arbejdstempoet og tilfredse med mængden af arbejdet, de får gjort.

Med andre ord: Det belastende arbejde er et langt stykke hen ad vejen folks eget valg.

Stress er prisen for frihed

"Det er lidt af et paradoks", siger lektor **Erik Strange Petersen**, der sidder som medarbejder-valgt i universitetets bestyrelse. Han er samtidig

tillidsrepræsentant for det humanistiske fakultet, som er det område, hvor problemerne er mest udtalte.

"På sæt og vis er det ulogisk. Hvis man virkelig føler sig stresset og føler, man må svigte familien, kunne man forvente en generel utilfredshed. Men samtidig er det jo et arbejde, man har søgt ind i, fordi det er attraktivt, og netop den individuelle indflydelse på arbejdet er højt estimeret. Så stress bliver lidt en arbejdsbetingelse", siger Jens Erik Strange Petersen.

Et af de institutter, hvor modsætningen mellem arbejds-tilfredshed og -belastning er størst, er Institut for Filosofi og Idehistorie. Her svarer 38 procent, at de ofte eller altid føler, arbejdet går ud over privatlivet, og 19 procent oplever ofte eller altid stærke stressreaktioner. Men samtlige medarbejdere følger, at de har 'stor' eller 'en vis' indflydelse på tilrettelæggelsen af arbejdet.

Fra fri forsker til 9-6-lønmodtager

Institutts tillidsrepræsentant **Henning Høgh Laursen** giver en mere strukturel forklaring på dobbeltheden.

"Jeg tror, en af de vigtigste forklaringer er, at vi står i en overgangsfase mellem opfattelsen af os selv som frie forskere og lønmodtagere. Vi er glade for at være frie og selv kunne tilrettelægge vores arbejdsdag. På den anden side mærker vi, at der kommer mere pres og flere arbejdsopgaver ovenfra. Den nye universitetslov lægger jo op til, at vi er lønarbejdere i en semi-privat virksomhed, men sådan er vi ikke vant til at opfatte os selv", siger han.

Og den tese – at forskerne står i et skisma mellem en selvopfattelse som selvstændige og lønmodtagere – bekræftes også af **Torben K. Jensen**, lektor ved Center for Læring og Uddannelse og en af hovedkræfterne bag APV-undersøgelsen.

"Ingen i forskerverdenen har et ønske om en

normal arbejdsuge. Så man skal forstå, at det er en del af en karriere-livsform. Men den skaber også vanskeligheder. Man er pisse-ambitiøs, og samtidig får man problemer med stress og udkørthed. Og det her er ikke kun noget, AU slås med. Det er et træk ved mange moderne arbejdspladser", siger han.

Unges i belastende karriereforløb

Man kan stille spørgsmålet, om man overhovedet skal tage problemerne alvorligt, når de et langt stykke hen ad vejen er resultatet af de ansattes egne ambitioner. Men det mener Torben K. Jensen bestemt.

Hvorfor kan man ikke fastsætte adjunkter, i stedet for Morten Olsen-metoden, hvor systemet lige skal prøve den ene og den anden først ...

Erik Strange Petersen

"Vi har med vilje formuleret det skarpt, så det ikke kan forveksles med forbigående travlhed. Når nogle folk svarer, at de ofte eller altid har stærke stress-symptomer, så er det altså alvorligt."

Det er Erik Strange Petersen helt enig i: "Selvfølgelig er tallene urovækkende. Det er nogle høje procenter, og det ville være helt uantageligt, hvis det var en livslang følelse hos folk. Men her kommer det ind, at man har et karriereforløb hvor rigtig mange ikke har fået en fast stilling", siger han, og kommer dermed ind på en anden forklaring på, at mange føler sig belastet af arbejdet, selvom de selv vælger det.

"De unge, der først skal igennem ph.d., post.doc. osv., har behov for at meritere sig, og det er stressende. Det tror jeg bestemt er medvirkende", siger Jens Erik Strange Petersen.

Opfattelsen deles af Henning Høgh Laursen: "Ph.d'ere, post.doc'ere og adjunkter – det er nok der, de største problemer ligger, for det bliver sværere og sværere at få en forskerkarriere."

Forslag: Ændring i ansættelsesvilkårene

Den indbyggede stressfaktor i forskerkarrierestrukturen, er også noget, der er blevet bemærket i AUs Arbejdsmiljøsektion, hvor Anders Kragh Moestrup er chef.

"Man kan spørge sig selv, om det ikke er benhårdt at uddanne så mange ph.d'ere, som der ikke vil være job til. Fra et arbejdsmiljømæssigt synspunkt kan jeg i hvert fald se, at det er en

Uddrag af nøgletals-rapporten fra APV-undersøgelsen på AU. Tallene angiver procenter. Den blå farve angiver, hvor alarmerende tallene er.

t stressse ...

e med arbejdsmængde og -tempo

meget belastende situation, at stå i", siger han.

Karriere-strukturen er da også det første, Jens Erik Strange Petersen nævner, på spørgsmålet om man overhovedet kan gøre noget ved problemerne, når de beror på folks egne ambitioner.

"Ansættelses-vilkårene er jo muligt at ændre. Hvorfor skal man op i fyrrene, før man får en varig stilling? Hvorfor kan man ikke fastansætte adjunkter, i stedet for Morten Olsen-metoden, hvor systemet lige skal prøve den ene og den anden, får man ansætter? Den kamp er ikke død, og det er noget, vi skal holde fast i fra fagforeningernes side", siger Jens Erik Strange Petersen.

Rektor: Se på hverdagens lavpraktiske ting

Henning Høgh Laursen vil som tillidsrepræsentant arbejde for, at overarbejdet bliver mere synligt for ledelsen, men også for den ansatte selv.

"Det handler om at bruge vores arbejdstidsopgørelser offensivt, og så prøve at få så gode arbejdstidsnormer som muligt. Men den ansatte må jo også gøre sig klart, at det har omkostninger for eksempel at gå ind i et stort projektarbejde", siger han.

Rektor Lauritz B. Holm-Nielsen anerkender, at den øgede konkurrence gør det krævende at være forsker og underviser. Men han mener ikke, konkurrence og travlhed står i modsætning til hinanden.

"Hvis det psykiske arbejdsmiljø er i top, styrker det også vores konkurrenceevne, så for mig at se er det to sider af samme sag."

Han foreslår at se på de gode eksempler, for at finde nøglen til et velfungerende arbejdsliv:

"Der er helt klart nogle miljøer, der fungerer bedre end andre, og vi skal finde ud af hvorfor. Er det fordi, de tager sig tid til at mødes hver formiddag til en kop fælleskaffe? Det kan lyde banalt, men sådanne lavpraktiske ting kan også påvirke stressbilledet", siger Lauritz B. Holm-Nielsen, der nu vil sætte ekstra fokus på ledelse og HR-området.

Som opfølgning på APV'en har alle institutter og centre skullet udarbejde handlingsplaner til at forbedre trivslen. Handlingsplanerne skal indleveres til Arbejdsmiljøsektionen i begyndelsen af september, der på den baggrund skal overveje fællesinitiativer for hele universitetet.

lh

Glæden og tilfredsheden ved arbejdet på AU er generelt stor, men alligevel døjer mange universitetslærere med udkørthed, stress og belastning af privatlivet.

Politikerne: Ny bevillingsmodel 2010-

Den helt centrale model for fordeling af bevillinger til universiteterne og deres 'sektorforskning' skal justeres i 2010-2012. Hvor der nu bruges en fordelingsnøgle 50/40/10 (uddannelse, eksternt finansieret forskning og færdiguddannede ph.d. ere), så skal den nye model raffineres til en 45/20/25/10-model (uddannelse, ekstern finansieret forskning, forskningspublicering og færdiguddannede ph.d. ere).

Det er aftaleparterne om fordeling af Globaliseringspenge – Regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Rad. – blevet enige i juli måned.

Videnskabsministerens pressemeddelelse fortalte, at modellen belønner forskningsresultater: "Efter en indkøringsfase på tre år betyder den nye model, at universiteternes offentliggørelse af forskningsresultater vil være den næstvigtigste parameter for fordeling af nye basismidler. Uddannelsesbevillinger vil fortsat tælle tungest".

Afbalancering mellem forskning og undervisning

Modellen bygger på et rektor-forslag fra april, som var et kompromis mellem de undervisningstunge og de forsknings-tunge universiteter. På den ene side vil de undervisningstunge CBS og RUC gøre sit indhug i 45 pct.s puljen, fordi de kører mange studerende igennem deres systemer.

På den anden side vægtes forskningsmål højere i den nye model, og det giver de forskningstunge en fordel, fordi konkurrencemåling på forskningssiden fylder relativt meget. 20 pct. skal fordeles på hvor dygtige universiteterne er til at tiltrække eksterne midler (fra råd, fonde og private kilder), og det vil begunstige Aarhus og DTU, fordi de har tung 'sektorforskning', der 'tjener' halvdelen af deres penge ude i byen.

Og 25 pct. skal fordeles efter måling af, hvor meget universitetet forskningspublicerer, og her vil KU og Aarhus have fortrin. Aftalen foregiver, at der er helt styr på de omstridte 'forsknings-indikatorer' udarbejdet efter de såkaldte faggruppers niveau-inddeling af tidsskrifter, men så vidt FORSKERforum erfarer er der fortsat knaster i den niveau-inddeling. Ifølge aftalen kræver politikerne blot, at 'listerne over tidsskrifter løbende opdateres', samt 'at danske og udenlandske bogudgivelser gives de samme vilkår i forbindelse med niveau-placeringen'.

Forskerne selv: Nulforskere er en myte

Professor Niels Egelund: 'Vi er derhenne, hvor der ikke kan strammes mere på kravene

En af de sejlivede myter i offentligheden, som dukker op med mellemrum, lyder, at jobbet som universitetslærer er så frit, at det giver plads til, at nogle laver meget lidt, og at de er 'nulforskere'.

FORSKERFORUMS FORSKERUNDERSØGELSE 2009

Men hvis dem som ved noget om det – universitetslærerne selv – skal bedømme det, så er en myte, at der i dag findes for mange 'nulforskere'.

Det var derimod ikke en myte, at der var for mange 'nulforskere' for ti år siden. Flertallet af nutidens universitetsforskere (40 pct.) er nemlig meget enig eller enig i udsagnet om, "at der for ti år siden var for mange nulforskere på universitetet", mens 24 pct. er uenige, fortæller FORSKERforums forskerundersøgelse 2009.

Men hvis mange oplevede nulforskere dengang, så oplever de til gengæld, at antallet er stærkt reduceret, så det i dag kun er 20 pct. som i dag oplever nulforskeren blandt sine kolleger eller hos sig selv. Over 50 pct. oplever således ikke, at der er for mange nulforskere i dag.

"Svarene gør op med nulforskermyten, og det er i øvrigt også min personlige erfaring. Jeg er slet ikke i tvivl om, at der er blevet færre, for der er meget mere fokus på det i dag. Tidligere fik nogle lov til at gå fri. Men der er blevet taget fat i dem, som var gået i stå eller de er stoppet", lyder

professor Niels Egelunds kommentar. "Tallene gør dermed op med myten om de mange 'nulforskere' på universiteterne, som ofte luftes i offentligheden, for vi er derhenne, hvor der ikke kan strammes mere på kravene. Der er ikke flere uproduktive medarbejdere på universitetet end på andre arbejdspladser".

Nulforskere som kollegial belastning

FORSKERforums undersøgelse giver ikke svar på, hvordan nulforskeren agerer.

Men når spørgsmålet om nulforskere er interessant internt på universitetet skyldes det først og fremmest, at universitetslærere vurderes på deres renommé som forsker og underviser. Hvis en lærer ikke lever op til kravene om løbende af opkvalificere sig, bemærkes det blandt kollegerne.

En nulforsker kan også afsløres internt i miljøet, fordi den pågældende blandt studenterne har ry for at lave uninspirerende undervisning.

Men en helt anden indikator kan være, at nulforskeren ikke tager fra på instituttet, så dennes arbejde skal laves af andre. Kollegialt opleves en nulforsker eller en der er gået i stå, som en belastning, fordi det arbejde som ikke bliver udført tilfredsstillende, går ud over instituttets renommé eller i værre tilfælde: Det arbejde, som nulforsknings-kollegaen ikke laver, skal laves af én selv...

Ansøgningers gråzone

I august sad mange forskere og kæmpede med at udforme ansøgninger til forskningsrådene. De tænkte meget over, hvem de skal skrive til. Og de fleste kan se frem til et afslag – uden en ordentlig begrundelse

Frustrationen over ikke at ramme rent er åbenlys.

”Lige nu sidder jeg og er i gang med endnu en ansøgning til forskningsrådet. Hidtil har mine ansøgninger ikke båret frugt, og det er ekstremt frustrerende”, fortæller **Mads Peter Klindt**, cand.scient.adm. og videnskabelig assistent på Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning på Aalborg Universitet.

ANSØGNINGSFRIST
1. SEPTEMBER

Hans ansøgningsræs startede i slutningen af hans ph.d.-periode for godt halvandet år siden.

”Regeringens store ph.d.-satsning bliver jo ikke matchet af et tilsvarende antal videreuddannelsesstillinger, adjunkturer, så derfor er mange nødt til at søge eksterne midler, hvis de vil blive ved med at lave det, de brænder for”, som han siger. ”Helt konkret er det uhensigtsmæssigt, fordi både den afsluttende fase af ph.d.-forløbet og forskningsansøgningen er meget ressourcerævende og jo netop falder samtidigt”.

Afslag uden brugbar begrundelse

Ansøgninger blev imidlertid lavet og sendt. Til Forskningsrådet for Samfund og Erhverv (tidl. Samfundsvidenskabelige råd), Velux-fonden, LO, Arbejdsmarkedsstyrelsen og Danske Regioner.

Men over hele linjen var svarene negative. I sig selv er det belastende at få et afslag, men:

”Det er nærmest provokerende, den måde forskningsrådet FSE formidler sine afslag på. Man modtager en standard-formular på 2-3 linjer og en besked om, at man er velkommen til at kontakte en sagsbehandler, hvis man gerne vil have en uddybning. Det har jeg selvfølgelig gjort, men udbyttet var meget begrænset”, siger Mads Peter Klindt, som havde bedt sagsbehandleren om en redegørelse for, hvad han kunne gøre anderledes næste gang.

Han fik nogle generelle formuleringer og en enkelt artikelreference, men ikke nogle mere konkrete anvisninger om hvad han kunne gøre bedre. Derfor famler Mads Peter Klindt en lille smule i blinde, når han nu igen er i gang med ansøgningsproceduren.

Hvem behandler min ansøgning?

Aalborg Universitet har kun to medlemmer i Forskningsrådet for Samfund og Erhverv. Og ingen af dem kommer fra det institut, hvor Mads Peter Klindt er ansat. Alligevel har han talt med institutledelsen om at få rådsmedlemmet til at komme og give et oplæg om *do's and don't's* i forbindelse med ansøgninger.

”Jeg kan høre, at de garvede ansøgere taler om, at der er en *one best way* at gøre det på. Og gør man det ikke på den måde, så falder ansøgningen igennem – hidtil har jeg bare ikke fundet ud af, hvordan den måde er”, siger Klindt ironisk.

Hans forarbejde til ansøgningen indebærer derfor også en granskning af, hvilke medlemmer af rådet, der kan tænkes at blive sagsbehandlere på præcis hans ansøgning, hvorefter han researcher på vedkommendes baggrund og arbejde:

”Fuldstændig ligesom hvis jeg skulle lave en jobansøgning. Jeg tror, det er nødvendigt at tænke strategisk”, mener han.

Ved en tidligere ansøgning strakte strategien sig også til, at Mads Peter Klindt formulerede ansøgningen på engelsk og vedlagde en publiceringsplan, så rådet ved selvsyn kunne se, at han tænkte internationalt.

”Men da fik jeg at vide, at det er helt ligegyldigt, om det er formuleret på engelsk eller dansk, så nu holder jeg mig til dansk. Det går simpelthen hurtigere”, fortæller cand.scient'en, der føler, han skyder til måls efter en skive, han ikke kan se.

Tabu: Krav til seniorforskere

Han mener, at forskningspenge i højere grad burde være basismidler på universiteterne i stedet for, at forskerne skal bruge mange kræfter på at konkurrere om de begrænsede midler – med begrænset succesrate. Og skulle han bestemme, skulle omlægningen af basisbevillingerne også følges op af et nyt ledelsessystem.

”Jeg tror, det ville betyde rigtig meget, hvis universiteterne begyndte at rekruttere ledere fra det private erhvervsliv. Nogle som kunne levere en reel personalepolitik, men som også turde stille håndfaste krav til de gamle seniorforskere. Det er dog et stort tabu at tale om, at universiteterne har behov for at sætte fokus på ting som relevanskriterier, produktivitet, samarbejde og arbejdsmiljø”, siger den videnskabelige assistent, der har oplevet mange absurde eksempler på tabuiseringen.

”På et tidspunkt blev det drøftet, om instituttets videnskabelige personale skulle tilbydes arbejdsmobitelefoner. Det blev af flere tolket som 'endnu en kontrolforanstaltning', hvorefter forslaget blev forkastet”, fortæller han. .

Men det er i bund og grund en helt anden diskussion. Lige nu handler det om at få skåret ansøgningen i det helt rigtige snit, så han kan komme videre med sit professionelle liv.

”Ellers er jeg nødt til, indenfor en forholdsvis snæver tidshorisont, at søge andre græsange ...”

mef

Drastisk forslag: Slut med småbevillinger

En evaluering af forskningsrådssystemet foreslår nu, at bevillinger i højere grad skal gives i større blokke og til institutioner - underforstået ikke småbeløb og ikke til navngivne forskere, som i dag. Det tiltaler universitetsbestyrelser og -rektorer, som kan se frem til mere magt og flere penge. Også et forslag om, at bevillinger til ph.d.-uddannelse bliver universiteternes, vil tiltale universitetsledelserne.

Grundtanken om, at de mindre bevillinger skal væk er farlig, mener **Jens Chr. Djurhuus**, formand for de frie forskningsråd:

”Forslaget vidner om, at panelet ikke har sat sig ind i, hvordan rådene fungerer. De har hver deres kultur, som bedst passer til området. Det tekniske råd giver således mest store bevillinger, mens rådet for Kultur og Kommunikation (tidligere humaniora, red.) og det samfundsvidenskabelige også giver mange mindre bevillinger til enkeltforskere. Det gøres ud fra en forpligtelse overfor at fylde huller, som der ikke er penge til andre steder, også for den unge generation”, fortæller han.

”Men rapporten går underforstået ud fra, at universiteterne nu får større grundbevillinger, og dermed selv kan klare de små. Men sådan er virkeligheden ikke, for universiteterne har jo både bindinger i udviklingskontrakter og strategier og forpligtelser på ph.d.-området osv. Så jeg frygter virkelig, at afviklingen af de mindre bevillinger i rådssystemet vil ramme de menige forskere hårdt”.

jø

Slut med det frie forskningsråd

- for det skal lægges sammen med det strategiske råd, lyder prøveballon i evaluering, som lægger op til drastisk reform

Medlemmer af de frie forskningsråd har 27-45 procent succesrate på deres egne ansøgninger, mens almindelige ansøgere kun har succesrater på 14-21 procent. Den slags avler mistanker om nepotisme, selv om medlemmerne går udenfor døren, når deres ansøgninger behandles, selv om den højere succesrate forklares med at rådsmedlemmerne hører til de højest kvalificerede (lovkrav), og selv om vi ved, at Danmarks faglige miljøer er små.

Nepotisme-mistanken var den stinker, som et 'ekspertpanel' smed ud i det rapportudkast om forskningsråds-systemet, der blev offentliggjort ved en hørings-konference i slutningen af juni. Formanden bag panelet var ikke en ekspert på området, men en erhvervsmand, NKT-koncerndirektør Søren Isaksen.

Stinkeren tog ikke uventet opmærksomheden hos journalisterne. Men bag stinkeren gemte sig imidlertid 33 anbefalinger, som en prøveballon på drastiske system-ændringer, der typisk nok blev lagt ud i trængslen lige før sommerferien, hvor mange havde travlt.

Nepotisme-mistanken sætter de frie forskningsråd (DFF) i et dårligt lys og i en defensiv, som kan bane vejen for en begrænsning af det frie rådssystemets frihedsgrad.

De frie forskningsråd: Et partsindlæg

Panelet lægger op til større forskningspolitisk styring; Rådssystemet skal ikke være tostrengt som i dag, men centraliseres og gøres enstrengt og topstyret. De frie og det strategiske forskningsråd (DSF) skal nemlig underlægges samme bestyrelse (forslag 2 og forslag 9), og der skal være mere »*tværvideenskabelig forskning og tværvideenskabelige ansøgninger*« (forslag 8), hvilket kynisk set lægger op til en fusion mellem de to råd – en fusion, der i øvrigt foregribes ved et afslørende forslag om, at betegnelsen '*fri forskning erstattes med en anden betegnelse*' (forslag 22) samt igennem retorik om relevans- og nytte: "*Medlemmer af programkomiteer skal have et forskningsudsyn, der tilsammen dækker kvalitet, relevans og effekt*" (forslag 26).

"Det er påfaldende, at man faktisk ønsker at afskaffe terminologien 'frie', når det jo egentlig er fint dækkende for den ikke-tematiserede forskning til forskel fra den strategiske", siger formanden for de frie forskningsråd Jens Chr.

Panelet bag oplægget til drastiske reformer af det danske forskningsrådssystem: Koncerndirektør **Søren Isaksen**, NKT Holding (formand). Administrerende direktør **Arvid Hallén**, Norges Forskningsråd. **Rektor Harriet Wallberg-Henriksson**, Karolinska Institutet. Tidl. Evalueringsscenter-direktør **Christian Thune**. Direktør **Gurli Martinussen**, Trygfonden. Professor **Kirsten Hastrup**, KU-Antropologi

Djurhuus. Han kalder uden videre forslagen for et partsindlæg:

"På et meget tidligt tidspunkt – i april – gik det op for os, at panelet med Søren Isaksen i spidsen prøvede at miskreditere os. En anstændig og redelig rapport skal udrede, hvordan systemet fungerer og hvorfor, hvorefter den afvejer fordele og ulemper. Sådan er rapporten ikke, den savner den dybtgående analyse. Når panelet ikke har lavet denne, må jeg konstatere, at deres rapport altså mest er en præsentation af panelets forskningspolitiske holdninger."

Djurhuus undrer sig også over, at når rapportens hovedvægt faktisk ligger på omtale af Det frie Forskningsråd, så var det påfaldende, at kun halvdelen af panelet mødte frem til

selvevaluerings-mødet med repræsentanter for dette.

Afvikling af sidste uafhængige instans?

Udspillet fra panelet - udpeget af Videnskabsministeren - lægger i praksis op til, at den frie forsknings sidste uafhængige instans i det danske system skal samordnes med det strategiske råd. Groft sagt skal nytte- og relevans-kriterier sniges ind i et system, som i dag kun uddeler penge baseret på faglige kvalitetsvurderinger. Forskningspolitisk er en sådan strukturændring den sidste knast i Regeringens og Socialdemokraternes reform af det danske forskningssystem, helt i forlængelse af universitetsloven 2003 og fusionerne af

sektorforskningens 'myndighedsbetjening' i 2007.

Djurhuus spekulerer i, hvad der er den dybere politiske hensigt med forslagene:

"Grundlæggende giver rapporten udtryk for, at den frie forskning er besværlig, og at der ikke behøver at være en forskel til den strategiske. Konkret går forslaget jo ud på, at en fælles bestyrelse skal 'koordinere', og når det skal ske, så skal der koordineres mod et vist mål. Hermed kommer der så en strategisk hensigt ind over det og det griber jo ind i det frie: Forskernes ikke-tematiserede drømme".

Djurhuus kunne samtidig frygte at for, mange internationale peers vil flytte vægten fra det faglige rådgivningsorgan til et fondeorgan: "Det siger sig selv, at internationale peers mangler dybdekendskab til det danske system, og dermed læner sig op ad embedsmænd for at tage mere overordnede beslutninger. Og der vil i øvrigt også være store administrative omkostninger forbundet med et sådant system".

Vil politikerne bruge anbefalingerne?

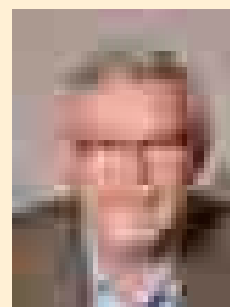
Men politisk imødekommer rapporten nogle af regeringstoppens ønsker, mener Djurhuus:

"Rapporten kan da – brugt på en bestemt måde – blive et redskab til drastiske reformer i råds-systemet, som ikke vil fremme den frie forskning", siger han, især med henvisning til fusionstankerne, hvor den frie del skal til at arbejde mere strategisk. "Men det er jo op til Folketingets forligskreds om forskningspolitikken, dvs. alle partierne (undtaget Enhedslisten) at tage stilling hertil".

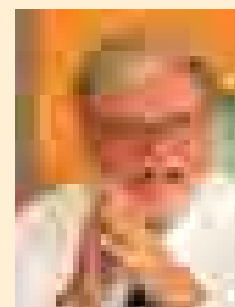
Videnskabsminister Helge Sander har allerede brugt rapporten. I midten af august meddelte en pressemeddelelse, at ministeren griber ind for at sikre større tillid til de frie forskningsråd: Der hviler en negativ skygge over rådssystemet som følge af høje bevillingsprocenter hos rådsmedlemmer, der søger midler i eget råd, udtalte han og iværksatte en række administrative ændringer, for at sikre større tillid til og gennemsækelighed omkring rådssystemet, bl.a. skal den internationale profil i rådene skal styrkes med flere rådsmedlemmer fra andre lande og en øget brug af internationale ekspertbedømmelser – de såkaldte peer reviewere.

De to formænd vil ikke sammenlægges

Peter Olesen

Jens Chr. Djurhuus

(foto:fl)

Hverken formanden for de frie forskningsråd eller formanden for det strategiske forskningsråd støtter det drastiske forslag som et evalueringspanel har præsenteret for politikerne.

Jens Chr. Djurhuus fra de frie råd er imod en sammenlægning, fordi der ingen grund er til at lave enstrengt system, for arbejdsdelingen mellem DFF og DSF fungerer udmærket og fordi en centralisering / slankning af systemet risikerer at føre til faglig udtynding.

Også formanden for Det strategiske Forskningsråd er imod:

"Jeg er imod en sammenlægning her og nu. Vi kan inden for de eksisterende rammer godt gøre det, som de vil: Internationalisering og sammenhængskraft osv. Rådene har drøftelser på tværs, og vi har slet ingen problemer med at samarbejde. Jeg er tilhænger af en evolution, ikke af drastiske reformer, som vi faktisk har haft ret mange af de senere år uden at tiden er gået, så vi kan høste erfaringerne herfra", siger **Peter Olesen**, der er tidl. forskningsdirektør i det private og nu professor på KU-Life.

"Jeg ville være bekymret for en sammenlægning, for aktuelt er der rigtigt nok behov for samarbejde på tværs og sammenhængskraft. Men der er også et enormt krav om at respektere, at der skal være stor diversitet i systemet – at de nuværende råd faktisk har forskellige opgaver. Hvis råd skal lægges sammen, så skal forskelligheden bevares, og det giver rapporten ingen anvisninger på. I det hele taget afvejer rapporten ikke fordele og ulemper ved en sammenlægning".

Hvad er den politiske undertekst bag anbefalingerne?

"Præmissen for evalueringen var at bedømme sammenhængskraften som kvalitetsfaktor i systemet. Det har den ikke rigtig gjort. Den anbefaler centralisering, angiveligt fordi det skal være lettere for brugere at finde rundt i systemet. Men bag centraliseringen ligger vel også ønske om en stærkere central styring af systemet", slutter han.

Kampen om for

En kasse, et råd og et mere internationalt udsyn, lød anbefalinger om forskningsråd for panelet Søren Isaksen. Overfladisk og voldsomt skuffende, sig

Det virker som om, nogen har glemt at afstemme begreberne. Glem at lave en overordnet beskrivelse af, hvad forskningsrådenes rolle er, og hvordan den skal udføres.

I hvert fald er bestyrelsesformanden for Det Frie Forskningsråd, Jens Christian Djurhuus, og formanden for det evalueringspanel, der har kigget på rådernes arbejde, koncerndirektør i NKT, Søren Isaksen, lodret uenige om forskningsrådenes rolle.

Af samme grund er deres holdning til, hvordan rådene bør organiseres, og hvordan bevillinger uddeles og til hvem, helt forskellige.

"Vi har et forskningssystem i Danmark, som er meget værdifuldt, fordi det giver enkelte forskere mulighed for at søge midler til præcis det projekt, de brænder for. Det er der gennem tiden kommet rigtig gode resultater ud af", siger **Jens Christian Djurhuus**.

Men det er blandt andet her, forskningsrådene går helt galt, lyder det fra Søren Isaksen, hvis evalueringspanel har fået opgaven som et opdrag fra regeringen og forligspartierne bag universitetsloven:

"Rådene opfatter, at de skal være med til at lukke huller i universitetssystemet ved at bevillige forskningsmidler til enkeltforskere. Men efter vores mening, er det ikke det, der er rådernes rolle.

Det er forskningsinstitutionerne, der bør have ansvaret for at skabe gode arbejdsbetingelser for nye forskere. Efter vores mening bør forskningsrådene i stedet fokusere på større bevillinger til samlede projekter", påpeger Isaksen. "En stor del af bevillingerne fra Det Frie Forskningsråd er meget små. Det giver en masse bureaukrati. Man kan med fordel rationalisere og give større og færre bevillinger i stedet for at mene, at man skal støtte det enkelte ph.d.-projekt".

Sådanne udtalelser får Djurhuus til at ryste på hovedet:

"Hvis man ser sig om i verden, så er de nyskabende forskningsresultater eller nobelpriser ikke kommet fra store forskerhold. Det er de skæve ideer, som enkeltpersoner fostrer, og som de har brug for tid til at udvikle", mener han. Og det er den slags forskning, Danmark blandt andet har brug for, påpeger bestyrelsesformanden, som er glad for at kunne fortælle, at DFF har givet støtte helt ned til 200.000 kroner til eksempelvis udlandsophold. Den gennemsnitlige bevilling fra rådet ligger dog på 1,3 millioner.

"Vi skal prøve at honorere den skæve tanke fra forskerne. Det er ét af vores formål", mener Djurhuus.

Evalueringspanel: Internationale peer reviews

Enighed om forskningsrådenes rolle eller ej, så er evalueringsrapporten nu ude, og videnskabsminister Helge Sander valgte allerede inden den officielle lancering at tage skridt til ændringer.

"Den internationale profil i rådene skal styrkes med flere rådsmedlemmer fra andre lande og en øget brug af internationale ekspertbedømmelser – de såkaldte peer reviews. Det er vigtigt for at sikre større tillid, når det skal vurderes, hvilke forskningsprojekter der tildeles midler", siger videnskabsminister Helge Sander.

Det ligger helt i tråd med, hvad evalueringspanelet foreslår. Alligevel er Søren Isaksen langt fra tilfreds.

"Det er da min frygt, at politikerne nu mener, at de har rådet bod på nogle af de kritikpunkter, vi er kommet med, og at der så ikke sker mere. Helt ærligt, det ville næsten ikke være til at bære! Jeg håber virkelig ikke, at det her er det fulde svar på vores rapport".

Det frie Forskningsråd: Konstruktiv tone end ministerens

Djurhuus er på sin side heller ikke begejstret for ministerens udmelding, som også indebærer, at ministeriet i fremtiden vil fremlægge en

statistik, der belyser, hvordan bevillingerne fra rådene udvikler sig dels for rådsmedlemmerne selv og dels for deres faglige netværk. På den måde vil ministeriet søge at sikre en større gennemsigtighed i forbindelse med uddelingen af forskningskroner.

"Jeg kunne ønske mig en mere konstruktiv tone, end den ministeren bruger her", siger Djurhuus, som efterhånden er rigtig træt af at høre ord som kammerateri, nepotisme og begunstiggelse af netværk når det kommer til udbetaling af rådets midler.

Evalueringen har vist, at medlemmer af et forskningsråd i gennemsnit har en succesrate på 34 procent, når de søger midler fra det forskningsråd, de selv er medlem af. For ikke-medlemmer er succesraten 18 procent.

"Men det er jo ikke så underligt", siger Jens Christian Djurhuus lidt træt. "For at sikre at forskningsansøgningerne bliver bedømt bedst muligt, er de forskere, der sidder som

Evalueringspanelet anbefaler overordnet:

- På kort sigt: Én bestyrelse for DFF, DSF og evt. dele af RTI
- På langt sigt: Sigt mod én ledelsesenhed – og undgå knopskydning
- Primære fokus skal være rettet mod fondsdelen, hvilket også bør også afspejles i navn
- Arbejdsdeling i forhold til universiteter bør redefineres

For at sikre forskningskvaliteten anbefaler panelet yderligere kvalitetsforbedring:

- **Øget brug af peer reviews:**
 - a. Bedre kvalitetssikring/konkurrence.
 - b. God feed-back til ansøgere.
 - c. Reducerer risiko for nepotisme.
- **Øget brug af to-fasede ansøgninger:**
 - a. Belaster ansøgere mindre.
 - b. Belaster system mindre.
- Bedre (Kvalitets)opfølgning
 - a. Faglig opfølgning under projektforløb.
 - b. Mulighed for korrektion
- **Ændret sammensætning af faglige forskningsråd. Større eksternitet:**
 - a. Væsentlig mindre råd.
 - b. Internationale medlemmer i råd
 - c. Begrænsning på antal fra samme institution.

De fem frie forskningsråd

Forskningsrådene uddeler penge til specifikke forskningsprojekter, som ikke bliver dækket af universiteternes basismidler.

Forskningsrådene er delt op i fem råd:

- Kultur og Kommunikation
- Natur og Univers
- Samfund og Erhverv
- Sundhed og Sygdom
- Teknologi og Produktion

Det Strategiske Forskningsråd (DSF)

Det Strategiske Forskningsråd giver støtte til forskning inden for politisk prioriterede og tematisk afgrænsede forskningsområder, pt.

- Sundhed, fødevarer og velfærd
- Bæredygtig energi og miljø
- Strategiske vækstteknologier
- Det kreative og innovative samfund
- Uddannelse og kompetenceudvikling
- Individ, sygdom og samfund
- Transport og infrastruktur .

(Kilde: Forsknings- og Innovationsstyrelsen)

Forskningsrådene

Systemet fra ekspertgruppe. Gode og ærlige forslag til ændringer, siger formanden
for formanden for Det Frie Forskningsråd, Jens Christian Djurhuus

Grafikken viser det statslige forsknings-rådgivende og bevilgende system. Nu stiller et evalueringspanel forslag, som ført ud i praksis vil betyde en sammenlægning af de frie råd og det strategiske

medlemmer af rådene, blandt de allerdygtigste indenfor deres fag”.

Djurhuus understreger, at ansøgninger fra rådsmedlemmer på over én million kroner skal ud i peer view hos mindst to – og hvis det er ansøgninger indenfor sundhedsområdet skal der fire vurderinger til. Ansøgninger fra andre end rådsmedlemmer bliver udsendt til internationalt peer view, hvis ansøgningen er på mere end 13 millioner.

Samtidig må et rådsmedlem selvsagt ikke selv deltage under behandlingen af hans eller hendes ansøgning.

Evalueringspanel: Garanti mod kammerateri?

Men efter Søren Isaksens mening er dette system ikke en garant mod kammerateri.

”Peer views bliver underskrevet af den person, der foretager dem. Det betyder, at det måske kan blive ubehageligt for den, der fremkommer med en kritisk bedømmelse, når vedkommende senere skal stå ansigt til ansigt med ansøgeren. Derfor foreslår vi, at alle peer views skal være anonyme og helst komme fra udlandet. Så har man større garanti for ærlige bedømmelser”, påpeger Isaksen, som ikke mener, det vil volde noget problem.

”Det er vigtigt at få flyttet bedømmelserne og så meget af beslutningsprocessen som muligt væk fra ansøgeren. Og det kan lade sig gøre, hvis man altså vel at mærke retter sig efter panelets anbefalinger om, at slanke rådene og antal ansøgninger og i stedet gøre bevillingerne langt større. Det vil i givet fald betyde, at der ikke er så mange ansøgninger, det er nødvendigt at sende til peer view”.

Søren Isaksen venter som sagt spændt på at se, hvor mange af panelets råd, der vil falde i politikernes smag. Han understreger, at hvis man af en eller anden grund ikke tør tage det store spring og reformere rådssystemet helt, så er der flere at panelets anbefalinger, der umiddelbart kan implementeres i rådene. Eksempelvis konsekvent brug af – gerne internationale – peer views”.

Sammenlægning af frie og strategiske forskningsråd

Og så kunne man med fordel prøve en sammenlægning mellem i første omgang Det Fri Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd.

- Det vil uden tvivl gavne tværfagligheden, for der er mange områder, der kan have gavn af større fælles bevillinger, påpeger Isaksen.

Djurhuus vil nødig sætte gang i så meget som

et eneste af panelets forslag.

”Jeg er virkelig skuffet over den evaluering. Vi havde bedt om, at man lavede en evaluering af hele rådssystemet, men det er ikke tilfældet. Man har hovedsageligt set på Det Frie Forskningsråd og Det strategiske Forskningsråd. Og det har man gjort uden at lave grundige analyser. Panelets arbejde bygger først og fremmest på nogle spørgeskemaundersøgelser og enkelte møder”, siger Jens Christian Djurhuus.

Til hans undren blev hans bestyrelses møde med panelet endda en meget tynd affære.

”Der kom kun halvdelen af panelet. Tre manglede heraf de to udenlandske medlemmer. Og de havde sat i alt en time og kvarter af. Længere var den ikke, fortæller Djurhuus, der understreger, at han er åben over for velgenemtænkte forslag til en reform. Men dem har han endnu ikke set nogen af.

”Da forskningsrådene senest blev evalueret var konklusionen, at det system, vi har i dag, er det mindst ringe. Og det er stadig min mening. I hvert fald hvis Danmark mener noget med fri forskning...”

mef

Uni-toppen med kraftig kritik af McKinsey

Konsulentfirmaet handlede mod bedre vidende, og advarer Finansministeriet og politikerne mod at bruge rapport til noget uden stærke forbehold

De samlede universitetsledelser i DANSKE UNIVERSITETER er meget utilfredse med kvaliteten af den rapport, som konsulentfirmaet McKinsey i juni afleverede til Finansministeriet. Bestyrelser og rektorer udtrykker sig i deres fælles høringsvar relativt afdæmpet: De er "skuffede" over rapporten. Men det afdæmpede tonefald er skarpt mellem linierne, når de beskylder McKinsey for at handle mod bedre vidende, fordi konsulenterne ikke har de korrigerede fejl og mangler, som rektorerne havde påpeget inden rapportens udgivelse. McKinsey hævder, at der kun indkom "mindre bemærkninger" fra universiteterne, men det er misvisende, lyder protesten: Universiteterne afgav faktisk ganske omfattende, principielle og konkrete kommentarer, men dem ignorerede konsulenterne altså.

Uni-toppen siger, at McKinsey – som var engageret af Finansministeriet – ikke har holdt sig til det politiske kommissorium, som Folketinget gav dem om at etablere "et solidt fagligt grundlag" for de kommende forhandlinger om finanslov og Globaliseringspulje, herunder især om de nuværende uddannelsestaxametre er utilstrækkelige. McKinsey har omformet sin opgave til en analyse af "ressourceanvendelse" på uddannelserne.

Uni-toppen: 'Et utilstrækkeligt grundlag'

Rapporten, som højtstående universitetskilder uden for referat kaldte "makværk" (se FORSKERforums netnyhed 18. juni), kalder uni-toppen nu "et utilstrækkeligt grundlag". Rapporten konstaterede, at nogle universitetsstudier godt nok er underfinansierede med for lave taxametre. Men samtidig var der andre studier, som blev hængt ud som meget undervisningstunge, dvs. få studerende pr. lærer. Denne konklusion protesterer ledelserne imod, fordi ressourceprioritering afhænger af "didaktiske og kvalitetsmæssige overvejelser": På musik

undervises der i mindre grupper, mens der er storholds- forelæsninger på jura.

Rapporten konstaterede, at "forskere finansieret af konkurrenceudsatte midler forsker mest", og dermed at forskere, der forsker meget, vinder de eksterne forskningspenge. Men det er en tautologi, konstaterer rektorerne, for det er klart, at dem med eksterne midler forsker mere og dermed underviser mindre.

Overadministration?

Og så protesterer uni-toppen mod rapportens konklusion om, at universiteterne bruger for mange penge på at administrere, for konsulenterne definition af "administration" er alt for bred. Og hvis man endelig skal gå ind på konsulenternes tankegang, så er noget af det største administrative (spild) forvaltningen af de konkurrenceudsatte midler – 10 pct. af ressourcerne på søgning, administration, afrapportering m.m. eller op mod 2 mia. kroner.

Den samlede uni-tops protest oplister tekniske indvendinger mod rapporten, men høringsvaret har ingen overvejelser om, hvad Finansministeriet kan bruge eller misbruge rapporten til.

Det antyder KU derimod i et skarpt høringsvar, der siger, at nogle af rapportens iagttagelser er 'foruroligende' og at det er misvisende, når McKinsey analyserer et offentligt universitets aktivitet som en privat virksomheds 'produktion'. Og så konkluderer KUs ledelse: "Sammenfattende er det KU's vurdering, at rapporten ikke i tilstrækkeligt omfang besvarer de stillede spørgsmål, og ikke giver et retvisende og eksternt valideret indblik i universitetsvirksomheden. Rapporten udgør ikke 'et solidt fagligt grundlag' (Folketingets kommissorium) og bør ikke uden supplerende kvalificering anvendes som et faktabaseret materiale i den videre drøftelse og politiske rådgivning".

Først mente Finansministeriet ikke, at offentligheden har ret til at vide, hvor meget ministeriet bruger på eksterne konsulentrapporter. FORSKERforum måtte ikke få aktindsigt i, hvad ministeriet havde betalt for den kritisable McKinsey-rapport, fordi offentliggørelse af kontraktsummen berørte "så væsentlige interne forretningsoplysninger, at der er en nærliggende risiko for, at McKinsey & Co. påføres et økonomisk tab af nogen betydning".

Men da FORSKERforum så klagede til Ombudsmanden og denne tog sagen op, kom ministeriet pludselig på andre tanker med henvisning til, at McKinsey efter omstændighederne ikke ville blokere for aktindsigten.

Nu afslører kontrakten så, at Finansministeriet har betalt hele 10,625 mio. kroner (eks. moms) for rapporten. Til sammenligning har Videnskabsministeriet på vegne af Uni-Evalueringskomiteen betalt 1,443 mio. (eks. moms) for fem rapporter, der også indeholdt selvstændige undersøgelser (spørgeskemaer m.m.).

Pris ude af proportion med opgaven

Evalueringsseksperten Hanne Foss Hansen kalder kontraktprisen helt ude af proportion med opgaven:

"Ti millioner er til meget store og komplicerede konsulent-rapporter. Og der er meget, som tyder på, at Finansministeriet ikke har taget skyldige økonomiske hensyn i varetagelsen af denne sag. Jeg hæfter mig ved, at det er en opgave – jf. kontrakten – som skulle løses på fire måneder, som kræver noget partnertid, ekspertstøtte og projektledertid og som krævede 2-3 fuldtidsansatte på opgaven. Kerneopgaverne blev altså løst af de 2-3 konsulenter på 80 dage og med en dagskonsulentpris på 20.000 kr. så skulle det koste 4 mio. Det er mindre end halvdelen af kontraktprisen, som altså går til opgaveløsningen. Den måde, som kontrakten beskriver opgaven på, står altså slet ikke i proportion til kontraktprisen".

Konsulentrapporten har i øvrigt ikke været ude i offentligt udbud, som EU-lovgivningen kræver. Det omgik Finansministeriet ved at lave en såkaldt "rammeaftale" med McKinsey om at udføre en række forskellige opgaver for ministeriet. Det er så meget mere påfaldende, når Finansministeriet faktisk punkter alle andre for, at de skal udlicitere deres opgaver i åbent udbud. Samlet et er der således flere forhold i sagen, som vil interessere Statsrevisorerne.

jø

Overpris for McKinseys rapport

af proportion med opgavens indhold, siger evalueringseksperter

Finansminister Hjørth Frederiksen er den som indskærper skarsommelighed i den offentlige sektor. Men når det gælder Finansministeriets egen forvaltning gælder der tilsyneladende særlige regler, som når man betaler overpris hos McKinsey

Evalueringseksperter: McKinsey besvarer ikke opgaven

"10 mio. er meget for en konsulentopgave og man kan spørge, om Finansministeriet så har fået value-for-money? Det har de slet ikke. Metoden er problematisk på flere måder, fx at McKinsey laver en alt for bred definition af "administration" og dernæst konkluderer, at universiteterne overadministrerer og fx at McKinsey sammenligner universiteters ressourceforbrug med en ubestemt gruppe private firmaer – hvor man må spørges sig selv, hvad der er relevansen af sammenligningen for de laver noget helt andet end universiteter", siger Foss Hansen. "Men McKinsey svarer heller ikke særlig godt på det, som var Folketingets analysekrav, nemlig om rammevilkårene for taxametertaksterne for især humaniora og samfundsvidenskab samt om 'balancen' mellem basis- og konkurrenceudsatte midler – og det svarer de slet ikke på.

Derimod gør de rigtig meget ud af at gå ud over Folketingets analysekrav ved at inddrage ressourceforbruget i bred forstand".

Og ved læsning af rapporten er Foss Hansen ikke imponeret af konsulenternes baggrundsviden:

"Når man læser rapporten, så tænker man, at det må være skrevet af nogle, som ikke har kendskab til universitetsmiljøet. Altså, de gør det til en 'nyhed, at der er nogle dygtige forskere, som tiltrækker flere eksterne forskningsmidler end andre og at nogle dermed forsker mere. For

os i universitetsmiljøet er den mekanisme da ikke mærkværdig ..."

McKinseys skjulte spareløfte

Kilder med kendskab til McKinsey fortæller, at nok er rapporter herfra dyre, men bag kontakterne ligger det skjulte løfte, at konsulenterne vil pege på steder, hvor der kan spares, dvs. at hvis kunden implementerer nogle af McKinseys anbefalinger, så betaler kontrakten sig selv hjem allerede det første år. Det gør McKinsey meget populære i Finansministeriet, som derfor har indgået en rammeaftale med firmaet, hvilket betyder, at ministeriet undgår at sende bestemte opgaver ud i offentligt udbud, som de ellers skulle jf. EU-regler.

"Jeg har ikke hørt om denne skjulte præmis bag McKinsey-rapporter", siger Foss Hansen. "Men hvis de på den måde skal bidrage til besparelser, eller hvis deres rapport skal legitimere, at Finansministeriet kan 'effektivisere' på universitetsområdet, så er rapporten dårlig. Opgørelserne over universiteternes administration er for eksempel alt for upræcise, for der peges ikke på konkret overadministration nogle steder", siger hun. "Og det indgår slet ikke, at universiteterne påføres store ressourcekrævende opgaver fra ministeriel og politisk side: Tag bare det nye 'akkrediteringssystem', som genererer et enormt administrativt presregisterings- og kontrol-mekanismer, som denne rapport slet ikke nævner".

DTU: Ulovlig ansættelse uden følger

Der er frit spil for universitetsledelser til at overtræde love og regler, for det giver ikke næser i ministeriet. Det er læren af sagen med DTU-rektors Lars Pallesens ulovlige ansættelse af 'scintology-lederen' Ole W. Sørensen.

Ansættelsen skete helt i strid med ansættelsesreglerne, konstaterede Universitetsstyrelsen i juni. Men den åbenlyst ulovlige ansættelse får ingen som helst følger, for styrelsen henstiller blot til DTU, at DTU i fremtiden kan konsultere ministeriet, hvis man er i tvivl om fortolkning af ansættelsesbekendtgørelsen.

Den ulovlige ansættelse – hvor stillingen ikke blev opslået og hvor ansættelsesudvalget ikke fik nogen ansøgning forelagt, men blev præsenteret for kandidaten ved et kort møde – er således helt omkostningsfri for DTU. Rektor Pallesen fik ingen næse for den ulovlige forvaltning. Og da en ansættelse i øvrigt er en 'begunstigende forvaltningsakt', dvs. ikke skal ramme den sagesløse hovedperson (Ole W. Sørensen), så skal ansættelsesproceduren ikke gå om. Den omstridte Ole W. Sørensen kan fortsætte som institutdirektør på DTU-kemi.

Sagen fortæller, at der er frit spil for universitetsledelser til at overtræde gældende regler, når det synes, det er nødvendigt. Rektor Pallesen ansatte nemlig Ole W. Sørensen som en hastesag og helt bevidst uden om de offentlige ansættelsesregler, som enhver personalechef kender. Men DTU-rektoren undskyldte sig overfor ministeriet med, at der var sket en beklagelig sagsbehandlingsfejl, og det var altså tilstrækkeligt til for ministeriet.

Ministeriets interesse i sagen og DTUs redegørelse kom tre måneder efter, at FORSKERforum i martsnummeret fortalte om alvorlige ledelsesproblemer omkring 'scintology-medlemmet', institutdirektør Ole W. Sørensen. I den forbindelse blev også den ulovlige ansættelse afsløret, uden at ministeriet dog af egen drift gik ind og undersøgte denne på trods af, at man er "tilsynsmyndighed", dvs. skal overvåge at DTU overholder love og regler.

Ministeriet tog først sagen op, da FORSKERforum med henvisning til tilsynsforpligtelsen anmodede ministeriet om at indlede en tilsynssag. Da ministeriet nølede i månedsvis – på trods af at sagen var fuldt oplyst – klagede FORSKERforum til Ombudsmanden over, at ministeriet ikke overholder sin tilsynsforpligtelse ved ikke af egen drift at undersøge ulovlig forvaltning. Denne klage ligger fortsat til behandling hos Ombudsmanden.

Når ministeriets tilsyn er særlig interessant, skyldes det, at ministeriet i efteråret udsendte et "tilsynskatalog" over, hvad ministeriet skal og vil føre tilsyn med. Men det interessante er, om ministeriet kun vil håndhæve kataloget, når et universitet bøjer regler, der er i strid med ministeriets interesser – og ikke når universitetsledelser forvalter ulovligt i forhold til sit personale.

Finanslovsforslag 2010: Grine eller græde?

Kun marginal forhøjelse af taxametertilskud. Og forskningspenge skal bruges til laboratorier

25. AUGUST.

Finansministeriets egen analyse fra McKinsey fortalte, at humanioras og samfundsvidenskabs taxametre er 12.000 kr. for lave. Alligevel foreslår Regeringens finanslovsforslag kun en forhøjelse på 2.000 kr. – eller svarende til 100 mio. kr. ekstra.

»Skal man grine eller græde«, spørger ACs til Regeringens finanslovsudspil, som blev offentliggjort tirsdag d. 25. august.

AC har nemlig satset politisk energi på netop en forhøjelse af taxametrene, men udspillet "skuffer fælt": »Det er nærmest en hån mod universitetsuddannelserne. AC finder det dybt kritisabelt, at Regeringen signalerer forståelse for det uholdbare i underfinansieringen, men samtidig udviser en total mangel på vilje til at løse problemet« (se AC.dk)

Videnskabsministeren bobler derimod over at begejstring i sin pressemeddelelse: På trods af lavkonjunktur "overopfylder" Regeringen forskningsmålene.

»Forskningsmålet er nået - med top på«, siger Helge Sander med henvisning til, at Regeringen formelt opfylder Barcelona-målet på 1,0 pct. af BNP af offentlige bevillinger til forskning. Med finanslovsforslaget udgør de offentlige forskningsinvesteringer 1,04 pct. (se VTU.dk).

Globaliseringspenge til maskiner og ikke til forskere

Regeringens hovedbevilling, som løfter Barcelonamålet, rettes ikke direkte mod forskningsindsatser, men mod modernisering af universiteternes naturvidenskabelige og tekniske laboratorier. Det skal finansieres med tre mia. kr. fra Globaliseringspuljen (plus frigivelse af tre mia. fra universiteternes husleje-opsparing).

Men den finansieringsform er helt uholdbar, mener AC, for: Globaliseringspengene bruges dermed slet ikke på det, som Regeringen havde lovet: »Det er både småligt og forkert af regeringen, at der lægges op til, at halvdelen af de 6 mia. kr. i Globaliseringsmidlerne skal tages fra midlerne til den aktive forskning«. Også arbejdsgiverne i Dansk Erhverv spørger, om Regeringen "hellere vil investere i maskiner end i mennesker?"

Formænd og rektorer håber på penge fra restpulje

Reaktionen fra de samlede universitetstoppe – bestyrelsesformænd og rektorer – i DANSKE UNIVERSITETER er bemærkelsesværdigt logrende i en pressemeddelelse (se dkuni.dk). Herfra udtrykker man glæde over, at Barcelonamålet formelt nås, og man udtaler sig ikke kritisk om, at pengene især går til investeringerne i laboratorier:

»Det er rigtig glædeligt at se, at regeringen fastholder tempoet i forskningsinvesteringer også i krisetider, og forslaget om at anvende 1 mia. om året fra globaliseringspuljen i de næste 3 år som supplement til de 3 mia., der er opsamlet«, siger rektorformand Jens Oddershede.

Universitetstoppene er også taknemmelige for, at der er taget fat på "genopretningen" af universiteternes taxametre.

Kommentaren skulle tydeligvis ikke provokere Regeringen eller Videnskabsministeren, for universitetsledelserne lægger billet ind på fremtiden, når de 'håber', at hovedparten af 881 mio. som endnu ikke er udmøntet, vil tilgå universiteterne som basismidler.

jø

Sig til

Man får ikke indflydelse ved hele tiden at v

Spørg ikke, hvad din minister kan gøre for dig. Spørg, hvad du kan gøre for din minister.

Denne omskrivning af Kennedys demagogiske one-liner kunne godt have været titlen på **politologi-professor Peter Munk Christiansens** indlæg på Universitetslærerlandsklubben's sommermøde. For det var Christiansens hovedbudskab til DMs forsker-politikere, der havde hidkaldt professoren for at få del i hans indsigt i politiske beslutningsprocesser.

UNIVERSITETSLÆRERES AFMAGT ?

Titlen og temaet var: "Kan de universitetsansatte få større indflydelse på universitetspolitikken?" Og Peter Munk Christiansen lagde fra land med at konstatere, at det i hvert fald kun kan gå en vej, hvad angår indflydelsen – fremad:

"Jeg synes ikke I – eller vi – har særlig stor indflydelse på universitetspolitikken. Og det er ikke kun noget, der handler om den nuværende regering. Det er en tendens, der startede i slutningen af 1970'erne, som gradvist er øget", fortalte han.

Politikere og embedsmænd lytter ikke til de sure

Så der er alt at vinde for DM – der er den fagforening med flest universitetsansatte - og selvom vejen til politisk indflydelse kan have mange ruter og afstikkere, så er der en fundamental logik, der egentlig er ganske enkel at lære og forholde sig til: Politisk indflydelse er et bytteforhold. Interesseorganisationer vil have indflydelse, og de bytter sig til den hos magtbarnerne, der gør det for at få noget igen.

Og så er spørgsmålet – det spørgsmål, som Peter Munk Christiansen igen og igen sendte ud mod de grublende tilhørere: *Hvad er det, DM kan tilbyde videnskabsministeren og hans embedsmænd?* Et rigtig godt spørgsmål, som ikke så nemt lod sig besvare. Det gjorde til gengæld spørgsmålet om, hvad videnskabsministeren ikke har brug for, og som derfor ikke kan bruges til noget som helst i spillet om den politiske indflydelse: en sur magisterforening.

"Det med at blive ved med at være sure og synes, Sander er rigtig dum, det er en taberstrategi. Dem, der er allerbedst til at sige: ok, vi tabte, hvordan vinder vi næste slag, det er DI. Og derfor har de indflydelse på stort set alt. Selv folkeskolepolitikken", sagde han.

Videnskabsministerens person

Så snart navnet Helge Sander kom i spil, steg diskussionslysten hos tilhørerne.

Tillykke til Videnskabsministeren ...

være sure og stritte imod, for politisk indflydelse er en byttehandel, hvor man må give noget igen, siger Peter Munk Christiansen

Hvis man vil have indflydelse, må man sluge nogle kameler, og spørgsmålet er, om DMs universitetslærere vil det, spørger Peter Munk Christiansen

"Har det ikke noget at sige, hvad det er for en person, vi snakker om? For eksempel havde vi en god kontakt til Birthe Weiss, men Sander kan vi ikke få til at stille op til noget som helst", lød det fra Henrik Prebensen, fællestillidsrepræsentanten på KUA.

Det fik DMs formand Ingrid Stage til at supplere og sige, at hun såmænd godt kunne få Sander i tale, der kom bare aldrig noget ud af det.

Peter Munk Christiansen ville gerne medgive, at der kunne være nogle særlige omstændigheder omkring Helge Sander. Men det var sådan set ligemeget, for spillereglerne var stadig de samme: DM må have et eller andet, de kan tilbyde, ellers stiller de sig selv uden for indflydelse.

Her nævnte han det klassiske eksempel på byttehandlen mellem fagbevægelse og magthavere. I begyndelsen af forrige århundrede stod Højre- og Venstre-partierne over for en voksende horde af revolutionære arbejdere – det urbane proletariet. Fagbevægelsen kunne tilbyde en form for kontrol og fik blandt andet loven om a-kasserne til gengæld.

Viden er devalueret

Således var et af Christiansens hovedbudskaber: Ja, I kan få indflydelse, men I får den ikke gratis. Og er I villige til at betale prisen?

Han nævnte selv, at universitetslærerne kan støtte regeringens målsætning om at få de studerende hurtigere igennem universitetssystemet, og det forslag blev mødt med spontane nej-svar fra salen.

"Nej, det vil vi måske ikke. Men vi må hele paletten igennem. Måske er der slet ikke noget, vi vil; men så må vi også acceptere, at vi ikke har nogen indflydelse", svarede professoren.

Overordnet fremhævede Christiansen fire punkter, hvor DM i hans øjne havde noget at tilbyde: **Støtte til ministeren omkring hans image og politiske pondus; støtte til ministeriet i deres embedsmandsførelse; legitimering af regeringens politik over for egne medlemmer; og endelig viden og ekspertbistand i forhold til udformningen af politikker.**

Ved det sidste punkt, var Peter Munk Christiansen dog hurtig til at gendrive sig selv.

"Det med ekspertise er desværre en lidt devalueret asset efterhånden. Det er ikke fordi, jeg er naiv, men man forbavses over, hvor lidt substans, der er i nogle beslutninger. Traditionen med at tænke tingene grundigt igennem er væk. Vi kører derudaf, og så ser vi, hvordan det går. Til gengæld er vi ikke bange for at lave tingene om igen".

Ønsk ny minister tillykke

Der er forskellige tidspunkter, man kan gøre sin indflydelse gældende, og grundreglen er, at jo tidligere, man kommer på banen, jo mere indflydelse. En beslutningsproces begynder med skabelse af en dagsorden, og her kan en organisation som DM godt forsøge at spille med. Men det er i høj grad et spørgsmål om timing.

"Der opstår et 'window of opportunity', og så må man være opmærksom, for det er ikke sikkert, det vindue står åbent dagen efter. Men at sætte dagsordener kan være risky business, for det kan hurtigt gå den anden vej. Der er lidt lykkeridderi over det", fortalte Peter Munk Christiansen.

Med udgangspunkt i teoribogen pegede han på to primære grunde til, at en dagsorden opstår: ændringer i problemstrømmen – for eksempel når folk begynder at skyde hinanden – og ændringer i den politiske strøm – for eksempel et ministerskifte.

Og det eksempel greb Christiansen selv i luften.

"Får vi et ministerskifte efter klimakonferencen, så gælder det jo om at være på banen. Men hvordan vil departementschef Uffe Toudal så introducere DM: Her kommer nogle flinke, løsningsorienterede mennesker, eller her kommer nogle brokkehoveder?"

Eksemplet fik senere Anders Milhøj fra hovedsamarbejdsudvalget på KU til at spørge, om den nye minister ligefrem skulle overdynges med kindkys.

"Hvis der er noget, I kan være sikre på, så er det, at alle kommer rendende og vil have flere penge. Der er ikke mange, der er gode til bare at sige tillykke med udnævnelsen, og nu skal vi hjælpe hinanden. Det tror jeg såmænd, hun vil blive helt forbavset over", lød Peter Munk Christiansens svar.

Indgå i flere uheldige alliancer

I det hele taget skal DM være bedre til at indgå uheldige alliancer, mente han.

"Verden er en stor slipstrøm af alliancer. Når DA og Dansk Metal sætter sig sammen og skriver et brev, kan ingen sidde dem overhørig. Det bedste er, når man kan finde en partner fra et helt andet område", sagde han.

Det kan jo være lidt svært, hvis det er nogle, man generelt er dybt uenige med, lød det fra salen, men det mente Christiansen ikke.

"Hør nu – I behøver kun være enige om en eneste ting: det, I retter henvendelse om."

lh

Selvstændig universitetsfagforening?

Lektor Bjarne Andresen, KU – spurgte Peter Munk, hvorfor han mener, at DM har kvajet sig taktisk i forhold til indflydelsen.

"I udmeldingerne om universitetsloven har det ikke været helt klart, hvad det egentlig er, vi er utilfredse med. Kernen i kritikken har været: Hvis I bare holder nallerne væk og sender flere penge, så går alting rigtig godt. Vi har ikke fået sendt et budskab om, at vi godt forstår, der skal være noget dokumentation, og at vi godt kan tale om tingene. Vi har bare råbt op om fri forskning og flere penge", var Peter Munk Christiansens bud.

Oplægget fik Per Lunde, AAU, til at tænke højt om de universitetsansatte i DM i virkeligheden ville stå sig bedre som vidensinstitution, hvis man i yderste instans løsrev sig fra DM. Den tanke var ikke fjern for Peter Munk Christiansen:

"Jeg synes heller ikke, at min egen fagforening, DJØF, gør det specielt godt på universitetsområdet", sagde han, men tvivlede samtidig på, at en selvstændig universitetsfagforening ville være bæredygtig.

Forvarsel: Komiteen fikseret på fusioner

Det akademiske personale skal ikke gøre sig falske forhåbninger om, at Uni-Evalueringen vil komme med kritik af universitetsloven og dermed lægge op til lovrevision. De har andre dagsordener, mener DMs formand

Her ses AU's VIP-delegation på vej op ad bakke til besøgsrunde hos evalueringskomiteen d. 25. august

"Nu har jeg deltaget i et 'besøgsrunde'-møde med evalueringskomiteen, og har fået et indblik i, hvad de er interesserede i. Og det var meget bekymrende. Med alt det som er kommet frem – underskriftsindsamling, FORSKERforums forskerundersøgelse, Capacents undersøgelser osv. – vurderede jeg optimistisk, at det vil være meget svært for komiteen bag evalueringen at komme udenom spørgsmålene om den akademiske frihed og medindflydelse – og dermed om en uundgåelig lovrevision. Men jeg er blevet kaldt tilbage til virkeligheden: De er ikke interesserede i, hvad det menige akademiske samfund mener. De har andre dagsordener".

BESØGSRUNDE

DMs formand Ingrid Stage var formand for en delegation, der fik foretræde for Uni-Evalueringen for at præsentere sine vurderinger af universitetsloven og universiteternes vilkår.

Trefjerdele tid på fusioner

"Indtrykket var foruroligende. Jeg repræsenterer den eneste rene besøgsdelegation, der varetager universitetslærernes interesser og vurderinger. Men jeg følte ikke, at vi blev taget særlig alvorligt. Vi havde på forhånd indsendt vores anbefalinger (jf. FAGLIG KOMMENTAR s.14, red.), men dem var de slet ikke interesserede i at børe i", fortæller hun.

"I stedet gik tre fjerdedele af tiden med at de udspurgte os om fusionserfaringer og –gevinster. De kunne ikke forstå, at det menige 'sektor-forsknings'- personale har oplevet fusionerne så

negativt, jf. både FORSKERforums og Capacents spørgeskema-undersøgelser. Men fusionsvinklen overraskede os, for det er ikke ligefrem det tema, som vi mener er vigtigst. Og det var endda sådan, at jeg flere gange måtte indvende overfor komiteens mødeleder, at vi gerne ville tale om andet end fusionerne", fortæller hun, der tilføjer, at referater fra besøgsrundene på KU og RUC også fortæller om en helt overeksponeret interesse for 'fusioner'.

"Da RUCs VIP-delegation endelig kom videre udenom fusionerne, afslørede komiteen manglende forståelse for problemerne i universitetsloven, fx den manglende medindflydelse. De så bare vantro på VIP'erne, da de fortalte om de meniges oplevelse af 'top-down' –styring fra lederne og at problemet er, at loven giver en uindskrænket ledelsesmagt: 'Kan det nu være rigtigt?'".

Ingrid Stage: "Det ser ærlig talt ud, som om de har lagt sig fast på ministeriets udlægning om, at alt står vel til og at der ikke er behov for en lovrevision. Og når vi kom med indspark om de meniges oplevelser, blev vi affærdiget med, at det har de allerede hørt".

Stage: I strid med bredt kommissorium

Ingrid Stage var overrasket over fusionsfikseringen:

"Komiteens fusions-fiksering svarer helt til det, som fremgik af Regeringens første udspil til kommissorium, for det manglede helt en bredere tilgang. Men Socialdemokraterne – som er en del af forligskredsen – gjorde meget ud af at udvide kommissoriet, og det lykkedes også. Men fusionerne stod stadig højt prioriteret

i kommissoriet, og det er åbenlyst det, som komiteen nu går efter", vurderer Stage, der har sine bud på, hvorfor panelet har tvistet kommissoriet:

"Man skal jo ikke være blind for, at komiteens medlemmer er nøje udvalgt af Videnskabsministeren og at nogle af dem har tilknytning til den liberale tænketank OECD, som stærkt har tilskyndet den danske universitetsreform. Komiteens udenlandske medlemmer kan også være overladt til ministeriets udlægnings af, hvad der er vigtigt og uvigtigt. Og deres særlige interesse i 'fusionen' kan endelig også skyldes, at de som professionelle evaluatore synes, at de danske erfaringer med fusionsgevinster i 'sektorforskning' er et spændende eksperiment ..."

Evalueringskomiteen ville ikke høre på 6488 underskrifter

Den sidste fredag i august sluttede panelet bag Uni-Evalueringen en ugelang 'besøgsrunde' på universiteter, hos ministerier og interessegrupper. På universiteterne mødte panelet med delegationer fra ledelser (bestyrelse og rektor samlet), med udvalgte forskere, med studerende m.fl.

I var der planlagt møder med 58 delegationer, men Ingrid Stage var med i den eneste delegation, der repræsenterede rene universitetslærerinteresser. I 14 delegationer på de enkelte universiteter var der også menige lærere, men disse var mere broget udpeget, hhv. af rektorer, dekaner eller af samarbejdsudvalget.

Initiativgruppen, som i efteråret indsamlede 6488 underskrifter mod universitetsloven, blev derimod afvist med denne begrundelse: "Desværre har vi svært ved at få Jer indpasset i vores program, men vi er overbeviste om, at Jeres synspunkter kommer frem ved de samtaler, som vi kommer til at have med repræsentanter for de ansatte og de studerende".

Også DMs og DJØFs redaktører fra FORSKERforum havde anmodet om foretræde for at forelægge resultaterne af den store forskerundersøgelse fra april. De blev også afvist.

Men panelet fandt dog tid til at mødes med erhvervslivets store interesseorganisationer samt magtfulde ministerier. Og såmænd også til at konsultere tre små politiske studenterorganisationer (Konservative Studenter, Frit Forum og Liberale Studenter) samt den store DSF i samme hat. Også HK får foretræde. Sammen med en række magtfulde ministerier, der har store interesser i sektorforskningen. Samt tre magtfulde arbejdsgiverorganisationer, Landbrugsrådet, DI og Dansk Erhverv.

Konsulentrapport: Ringe 'medindflydelse' til de ansatte

De ansatte fortæller Uni-Evalueringens komite om de ansattes oplevelse af den akademiske medindflydelse

Komiteen bag Uni-evalueringen har nu offentliggjort de delrapporter, som konsulentfirmaet Capacent har udarbejdet (bl.a. efter en større interviewrunde blandt de ansatte). Delrapporterne har været en måned forsinket, men offentliggøres nu, lige før Evalueringskomiteen torsdag starter en ugelang besøgsrunde.

BESØGSRUNDE

Delrapporten om "medindflydelse" fortæller i lighed med FORSKERforums forskerundersøgelse fra april om stort demokratisk underskud for de ansatte, vip som tap. Universitetsloven har totalt afskaffet det tidligere akademiske selvstyre til fordel for lederes absolutte styringsret, hedder det i sammenfatningen:

»Spillerummet for de ansattes medbestemmelse under den nye universitetslov er meget begrænset. De ansattes generelle oplevelse er, at de er meget skeptiske overfor deres muligheder for indflydelse og involvering i beslutningstagning på niveauer højere end det, der handler om undervisnings-administration. De ansatte oplever, at de nye strukturer udruster lederne med for meget magt, idet indflydelsen helt afhænger af den enkelte leder og hvorvidt han eller hun ønsker at inddrage de ansatte i beslutningstagningen. Ifølge de ansatte efterlader dette dysfunktionelle muligheder for uformelle alliancer og vilkårlig beslutningstagning« (s.4).

Beslutninger er taget på forhånd

De ansatte udtrykker, at deres medbestemmelse aftager jo højere oppe i systemet, der tages beslutninger: Kun 11 pct. mener, at de ansatte kan påvirke beslutninger hos bestyrelsen/ rektor, kun 17 pct på fakultetsniveau, mens 50 pct. trods alt oplever, at de har nogen grad af medbestemmelse på institutniveau (s.10). I praksis betyder det, at mange giver udtryk for en positiv holdning til deres nuværende institutleder.

Men de ansatte – især de forskningsansatte – udtrykker generel skepsis overfor deres medindflydelse på institutniveau, fordi beslutninger er taget, før de får mulighed for at påvirke disse.

De formelle (samarbejds-) organer beskyldes for ikke at beskæftige sig med andet end formalia, uden egentlig medindflydelse. Organerne beskyldes for kun at være hørings- og informations-kanaler. Og at der er noget om

Da KUs ledelse mødte Uni-Evalueringens panel: Fra venstre rektor Ralf Hemmingsen, direktør Jørgen Honore, bestyrelsesformand Bodil Nyboe Andersen - og panelmedlemmerne Peter Maasen, Abrar Hasan, Georg Winkler, Agneta Bladh (formand) og Elaine El-Khawas - flankeret af prorektor Lykke Friis

sagen fortæller Capacents analyse af, hvad der sker i organerne: Kun i 10 pct. af mødeaktiviteten tages der egentlige beslutninger, i 18 pct. er der debat om et emne, mens hele 65 pct. bare er punkter, hvor ledelsen informerer (s. 26).

Mange ansatte – og også nogle ledere – kritiserer generelt systemet for, at lederne ifølge universitetsloven ikke behøver at konsultere de ansatte. Derfor afhænger graden af medindflydelse i høj grad af, hvem der er lederen: "I den forstand er lederne meget magtfulde og dette opfattes typisk som negativt og dysfunktionel for de ansattes oplevelse af deres medindflydelse" (s.16).

Capacent-konsulenterne konstaterer afslutningsvist, at de ansatte vurderer medbestemmelse som "meget vigtig og noget som er værd at bevare og slås for". Og en leder citeres såmænd for at sige: »Absolut monarki og manglende akademisk republik er et problem under det nuværende system« (s.21).

Capacents rapport afslører således, at de ansatte oplever, at danske universiteter mangler den medindflydelse, som hører til traditionelle universiteter.

Dilemma for komiteen: Firmatisering eller akademisk frihed

Hermed sættes komiteen i et alvorligt dilemma, når den skal vinkle sin slutrapport: Skal den vælge Regeringens firmatisering og styring ovenfra, jf. universitetsloven? Eller tør den lægge vægten på, at universiteter er defineret ved høj grad af akademisk medindflydelse og engagement, og at den danske universitetslov dermed er meget problematisk?

Capacent-rapporten giver dog ministeriet et redskab til at slippe ud af klemmen, nemlig ved at henvise til lovens §2, stk.2, hvori der står, at institutledere (frivilligt) kan opbygge organer til at støtte instituttets opgaver, og at organet kan inkludere studerende, forskere og tap'ere (s.8 i rapport om medindflydelse).

Evalueringskomiteen kan – med inspiration fra uni-styrelsens direktør Jens Peter Jakobsen – henvise hertil – hvorved der også siges, at den nuværende lov er god nok, og der ikke er brug for nye lovbestemmelser om medindflydelsen.

'Sektorforskningens' rammer forringede

AUs topledelse til besøgsrunde-møde med evalueringspanelet: Direktør Jørgen Jørgensen, formand Jens Bigum, rektor Lauritz Holm-Nielsen og Søren E. Frandsen

I almindelighed føler 'sektorforskere' ikke, at deres forskningsfrihed anfægtes. De bliver respekteret i ministerierne og har forståelse for den politiske proces, som ministerierne er part i. Forskerne har noteret sig debatten om 'sektorforskningens' frihedsgrader, og de er meget bevidste om, hvor vigtig forskningens autonomi er for myndighedsbetjeningens troværdighed. Men forskerne har forskellige oplevelser af frihedsgraderne i praksis, fortæller konsulentfirmaet **Capacents rapport** om 'sektorforskernes' arbejdsvilkår, baseret på spørgeskemaundersøgelse og interviews i april/maj.

Analysen var bestilt af og skal indgå i Uni-Evalueringens arbejde. Og komiteen sættes over for nogle dilemmaer, når de skal vinkle, om indfusionering af 'sektorforskningen' har været en succes eller ej.

Sjældent, at der går politik i forskningen

»Almindeligvis oplever forskerne en høj grad af forskningsfrihed. På trods heraf, indikerer de at de i nogle situationer oplever, at forskningsfriheden er blevet begrænset af politiske hensyn – fx når publikationstidspunkter er blevet udsat eller når projekter er blevet afbrudt, fordi resultaterne var ubekvemme for ministeriet. Men disse typer af problemer opstår kun meget sjældent«, konkluderer rapporten, uden at fortælle, hvor ofte den slags kontroverser opstår og hvor mange forskere, som konkret har oplevet den slags. (FORSKERforums 2009-forskerundersøgelse fortalte, at 55 pct. af 'sektorforskerne' afviste, at deres sektor laver 'bestillingsforskning', mens et mindretal på 28 pct. medgav, at det kunne være tilfældet i kontroversielle sager).

Det ofte rejste spørgsmål om forskernes ageren i en gråzone omkring ministeriers politisering omtales kort i rapporten som at ministerier meget ofte er involveret i hele udredningsprocessen, og at forskerne i større projekter har 'følgegrupper', hvor kontraktparten sidder

med. Men rapporten fortæller ikke, om der kan være problemer heri – andet end at forskerne i nogle sager oplever, at ministerierne prøver at presse mere ud af opgaven end kontrakten foreskriver og at forskerne er frustrerede over, at 'myndighedsbetjening' ikke er meriterende (s.14).

Hver fjerde forsker: Ministerierne blander sig

FORSKERforums forskerundersøgelse 2009 fortalte, at indfusioneringen af sektorforskningen under universiteterne har været en fiasko, idet kun 14 pct. af forskerne vurderede, at fusionen har været en forbedring af arbejdsvilkårene, mens 52 pct. mente, at den havde forværret vilkårene (se FORSKERforum 224).

Capacents analyse tegner et noget mere positivt og nuanceret billede: De 'sektorforskningsansatte' på universiteterne oplever fusionen som positiv og en styrkelse af det akademiske arbejde. En nærmere granskning af svarene afslører imidlertid, at på universiteterne med megen sektorforskning (Aarhus og DTU) oplever de menige 'sektorforskere', at der er sket en forringelse af deres organisatoriske og økonomiske rammer efter fusionen. Det aspekt forties i Capacents analyse (s.19).

Hvad angår forskningsfriheden, så viser en anden Capacent-rapport, at 'sektorforskerne' oplever denne som forringet efter indfusioneringen (jf. rapport om forskningsfrihed).

Her afsløres det i øvrigt, at 25 pct. af 'sektorforskerne' oplever, at ministerier blander sig i deres udredningsprocesser, mens 14 pct. oplever, at ministerierne blander sig i deres forskningsrapportering (s.43). Men denne indblanding diskuterer Capacent ikke som et systemproblem – derimod afdratiseres indblandingen ved at henføre den til forskernes voksende afhængighed af strategiske forskningsmidler (som binder forskernes valg af forskningstema).

Evalueringen af universitetsloven er i en afgørende fase. Det internationale panel er på besøgsrunde til universiteter og andre interessenter som opfølgning på forårets spørgeskemaundersøgelser.

FAGLIG KOMMENTAR

De iøjnefaldende skævheder i panelets sammensætning, kommissorium og program i form af manglende vægtning af de menige forskeres arbejdsvilkår og egne erfaringer under universitetsloven fra 2003 har givet anledning til stor skepsis blandt universitetslærerne. Desværre har oplevelserne med Capacents spørgeskemaundersøgelse kun bestyrket denne skepsis.

De reaktioner DM får fra de af vores medlemmer, der har udfyldt spørgeskemaerne, ligger på en skala fra frustration og ærgrelse til decideret raseri. Undersøgelsens design og indhold samt den elektroniske form vil ifølge deltagerne i undersøgelsen give et helt fortegnat billede af forskernes holdning til universitetsloven og de aktuelle forhold på universiteterne. Der har ikke været lejlighed til at beskrive de reelle problemer, men kun overfladiske forhold, hvilket man først opdager, når man er fanget ind af spørgeskemaundersøgelsen. Oplevelsen var derfor, at man som menig universitetslærer var blevet bondefanget til at give et mere positivt indtryk af forholdene, end der er baggrund for.

I DM har vi fra starten delt de universitetsansattes vurdering af, at konceptet for evalueringen næppe ville kunne give et retvisende billede af forskningens vilkår og universitetslærernes arbejdsforhold under 2003/07 loven. Vi har derfor arbejdet på at give et bidrag til et mere dækkende billede, for vi har pligt til at udnytte Folketingets beslutning om en evaluering som en mulighed for at få et folketingsflertal til at indse, at det er bydende nødvendigt at fjerne de værste tidsler i loven. Derfor bad vi en erfaren britisk universitetsekspert gennemgå den danske lov og sammenligne den med vedtægter og statutter for universiteter i blandt andet England og Irland. Vi ønskede eksterne øjne på danske universitetsforhold og en uafhængig vurdering af graden af akademisk frihed i Danmark. Naturligvis med vægt på forskernes oplevelser i dagligdagen.

juni afholdt DM som opfølgning på analysen en konference om universitetsloven. Det er ganske bemærkelsesværdigt, at samtlige

DM og universiteterne – med lovrevision

Udspil indleveret anbefalinger til en lovrevision over for Uni-Evalueringen, fortæller DMs formand INGRID STAGE

danske og udenlandske oplægsholdere på konferencen betegnede den danske lov som ekstrem i international sammenhæng. Der er lidt uenighed blandt de udenlandske eksperter, om det er Danmark eller England, der kommer ind på sidstepladsen i europæisk sammenhæng med hensyn til sikring af forskningsfrihed og inddragelse af studerende og ansatte i de styrende organer. Men der er fuld enighed om, at det er på høje tid at få vendt udviklingen, og at den igangværende evaluering *skal* udnyttes. DM's klage til UNESCO over manglende overholdelse af de internationalt vedtagne standarder ses også som en oplagt mulighed for at skabe offentlig debat om manglerne i loven og at lægge maksimalt pres på flertallet bag universitetsloven.

I vores oplæg til mødet med det internationale evalueringspanel har DM og Danske Studerendes Fællesråd udarbejdet en fælles erklæring om vores opfattelse af universiteternes formål og rolle i samfundet og de ændringer, som efter vores vurdering er helt afgørende for, at danske universiteter kan tiltrække de bedste danske og internationale hjerner og udfylde deres helt unikke og vigtige rolle i samfundsudviklingen.

Vores oplæg bygger på de analyser og internationale peer-reviewed artikler, som de internationale oplægsholdere kom med på konferencen, og med reference til de dokumenter fra blandt andet UNESCO og Europarådet, som anbefaler helt andre styrelsesforhold, end dem Folketinget vedtog med 2003-loven.

Det ligner kollektiv skizofreni, når regering og Folketinget tilsyneladende både kan tilslutte sig UNESCOs anbefalinger om en kollegial styreform og samtidig fastholde, at indførelse af managementledelse og afskaffelse af medarbejderindflydelsen har været nødvendig for at skabe "universiteter i verdensklasse". Denne absurditet kom allertydeligst til udtryk netop i 2003. Efter indtagelsen af Bagdad krævede amerikanerne, at universitetet der skulle indføre en kollegial styreform. Det var led i den demokratisering af Irak, som angiveligt var mål for invasionen. En invasion Danmark som bekendt deltog i. Vi skulle jo også være med til at skabe demokrati i Irak, herunder på universitetet. Men stort set samtidig blev universitetsdemokratiet afskaffet her i landet.

De meget negative konsekvenser, som det har medført, betyder, at der er et udtalt behov for en fundamentalt ændret universitetslov, der som et minimum blandt andet

- **redefinerer** universiteterne som institutioner, hvor det vigtigste formål er den intellektuelle udvikling af kommende generationer. Det betyder, at alle væsentlige beslutninger om akademiske forhold skal flyttes fra ministeriet til universiteterne selv, og at en reel autonomi sikres
- **giver** de ansatte universitetslærere og studerende en afgørende indflydelse på væsentlige beslutninger om forsknings- og uddannelsesmæssige prioriteringer med

henblik på at beskytte universiteterne mest muligt mod irrelevante krav udefra, som kan underminere det grundlæggende formål

- **sikrer** den individuelle akademiske (forsknings)frihed og lovfæster arbejdstid og de økonomiske ressourcer hertil
- **forbyder**, at uddannelse ved universiteter i Danmark finansieres ved opkrævning af deltagerbetaling fra de studerende.
- **genindfører** demokratiske styreformer som sikrer interne medlemmer flertal i alle organer med bestemmende indflydelse.

DM og studenterne i DSF har i fællesskab udover de generelle anbefalinger udarbejdet detaljerede forslag til ændringer i de enkelte paragraffer i universitetsloven, som vil kunne opfylde ovennævnte formål. Men som udgangspunkt mener vi, loven skal være en rammelov, der giver de enkelte universiteter mulighed for at indrette sig forskelligt afhængig af særlige samarbejdsrelationer til for eksempel erhvervsliv, kulturinstitutioner og lokalsamfund. Blot skal alle universiteterne leve op til de generelle principper

Utilfredshed med den manglende tid til selvvalgt forskning, afhængighed af eksterne bevillinger, der styrer forskningsindsatsen, og en fornemmelse af at være totalt uden indflydelse på beslutninger om det arbejde, de er ansat til at udføre, er udbredt blandt vores medlemmer.

Nogle oplever problemet med de manglende faste basisbevillinger som mest presserende, mens andre ser den manglende medarbejderindflydelse som mest ødelæggende for arbejdsmiljø og trivsel. Men effekten er den samme: svære vilkår for at levere den højeste internationale kvalitet i undervisning og forskning.

Hvis de danske universiteter skal bevare universiteter i den så højt besungne verdensklasse, skal arbejdsforholdene derfor ændres fundamentalt. De skal være så attraktive, at de skarpeste hoveder vil investere hjernekapaciteten i at skabe sig en karriere der. Det er de ikke i dag. Men det må vi fastholde, at en ny universitetslov skal sikre.

Ingrid Stage er formand for DM og desuden formand for ACs, FUF (forhandlingsforberedende delegation for universitets- og forskningsområdet)

"Dear Committee: A

Den engelske universitetseksperter Brian har lavet en samme
og hans konklusioner sammenfattes i dette

Acc. The International Evaluation of the Danish Act on Universities.

Early in 2009 I was asked by DM to undertake an international evaluation of the University Act with a particular view to assess the effectiveness of this legal framework in relation to Academic Freedom and Governance. This evaluation was begun by a number of interviews with Danish academics who explained their concerns with the legislation and how they felt it restricted their academic freedom. DM also gave me an insight into their complaint to UNESCO as well as the Danish Government's detailed response to this complaint.

Having determined the parameters for the evaluation within the limited resources available I constructed a questionnaire which dealt with the following issues;

- Academic Freedom as currently practised and protected
- The Conduct of Research in institutions
- The arrangements for establishment of Governing Boards
- The arrangements for the establishment of Academic Councils
- The appointment and Role of the Rector
- The Role of Government

The aim was to find a number of comparator Higher Education Institutions in different countries from whose answers to the questionnaire I could construct a reasonable evaluation of the Danish system.

Mit studie af styreformer i forskellige europæiske lande afslører en stor variation i styringen, men Danmark fremstår som landet med det mest styrede (managerial) system

Rather than seek a large number of responses I made a careful selection of countries to which the Danish system could be seen to aspire or had close comparisons with. The UK was perhaps an obvious choice being a close and fairly dominant neighbour with high international standing for its research orientated universities in particular. Ireland was a close comparator being similar in size and history and Canada provided a transatlantic comparator with a strong tradition of public provision and a bilingual delivery of higher education.

Within these countries the questionnaire was given to people who would be critical and not congratulatory of their own system of Higher

Education governance thereby making the evaluation tougher. In the UK academic staff who were active in their own trade union but who also had experience of governance of their own institution were chosen from the Universities of Manchester, Leeds, Lancaster, Queens Belfast and Ulster. The latter two being in Northern Ireland and coming from a tradition of having to maintain excellence and quality in very competitive circumstances.

In Ireland and Canada the questionnaire was dealt with by leading figures of their Higher Education Union who were able to draw on the collective experience of their organisation.

An analysis of the questionnaire returns combined with the information from Danish academics gave rise to the following findings:

- On Academic Freedom:

In Denmark the University law is particularly weak in its provision for and protection of academic freedom. Only Denmark does not apply this necessary aspect of academic endeavour to the individual researcher and teacher but leaves it at institutional level without any specific laid down method of protection.

- On Conduct of Research:

Whilst there appears to be a movement in the UK in particular towards more pre planning of research Denmark again appears to come out worst in terms of the restrictions of such planning on the academic member of staff. The most distinct difference in Danish terms is the role of the University Board and Minister in determining what should be researched through the means of the research framework. Elsewhere academic staff have a greater degree of freedom to choose their area of research. However the overriding constraint everywhere is the availability of funding.

- On Governance:

There are considerable differences between the Danish and other Higher Education systems but the most distinct is the lack of a bicameral arrangement where an Academic Council is responsible for academic decisions and a Governing Board is responsible for finance and running the institution. The role of the academic council under the Danish legislation is much reduced in comparison to the UK, Ireland and Canada and arguably reduces academic opinion

in Denmark to little more than having to support the decisions of management.

Governing Boards in Denmark are smaller than elsewhere and have fewer academic staff. As such they hardly seem representative of the community at large as well as the academic community.

- On the Role of Rector:

There appears to be an increasing trend towards the appointment of Rectors rather than their election as was the tradition. In this Denmark is moving with countries such as the UK and Canada. However the power over the academic community is significantly enhanced in the Danish system particularly as he or she has the ability to overrule the academic council. This is something that is not found in the other comparators.

- On the Role of Government:

The Minister's role in relation to the governing of Universities in Denmark is unique in this evaluation. The requirement for performance contracts to be drawn up and agreed is not found elsewhere. Governments in other Higher Education systems appear to be content to work at arm's length and through interface bodies such as Funding Councils. As such they have no direct influence on the work of universities.

It is perhaps interesting to note that since my evaluation was completed a debate has been taking place in the UK stimulated by Ministers about how to measure the output of universities. However rather than seek direct political intervention as is the case in Denmark the UK approach seems to be moving towards a stronger delineation of the various roles and in particular of university autonomy. The UK government's Innovation, Universities, Science and Skills Committee report "*Students and Universities*" comes to a conclusion that "*Universities, Students and the Higher Education Funding Council for England should draw up a 'Concordat' delineating the areas where institutions have autonomy*".

This all leads to an overview:

This International Evaluation whilst being limited in scope nonetheless touches on important areas of comparison in higher education systems with similar traditions and expectations. Whilst there is variation in the way that it is managed in these countries it does appear that

serious dilemma ...

Åbning af den danske universitetslov i internationalt lys, åbne brev til panelet bag Uni-Evalueringen

Denmark has the most managerial system.

In Denmark this comes about from a unique combinations of;

- Limited individual Academic Freedom
- Fixed Research Frameworks
- No Academic Voice in Governance
- No link between Board and Academic

Council

- Small select Boards
- Rectors with power over Academic Councils
- Direct Ministerial control

So if the Danish Government's intentions are correctly stated in the following two quotes the question that arises is **whether or not the Act is fit for purpose?**

According ranking: *"Denmark should have universities ranking among the best in the world"* and according vision "... that Danish researchers and students are competitive with the best of their international peers" (Danish University and Property Agency).

This all leads to the conclusion of my International Evaluation is that the Danish Universities Act is not fit for purpose.

The interaction of the set of factors laid out above will in my view be sufficient over time to shift the balance in Danish Universities from being collegiate organisations in which all staff have a perceived part to play to ones which are run on a hierarchical and highly managerial or top-down basis in which political control continues to be exerted. The net result of this will be a downward spiral in terms of output.

As increased control is exerted over academic endeavour for example through rigorous research planning, then academic innovation will decline. The limitations to the critical academic voice within an institution and within the community will lead to a dissatisfied and destabilised academic workforce. This will then produce a trend of moving innovative research elsewhere to other countries whose working conditions for academics remain attractive and who are in the competitive higher education market that currently exists.

With a destabilised academic workforce with little internal voice and reduced research time there will be an impact on teaching quality. One of the overriding features of a vibrant and competitive higher education sector is that the academic community is able to link teaching to

current research and thereby deliver graduates at the cutting edge of their discipline. The relationship of the academic with their students should also not be forgotten. Academics struggling with their institution's system of governance or feeling that their research is being constrained will not pass on the same sense of purpose and drive to their students as would those with greater innovative freedoms.

The final conclusion then is that the Danish Higher Education system under the current legislative framework will in time begin to produce graduates of inferior quality. This will impact on both the internal Danish economy and on the external perception of Denmark and its education system.

The good news is that I do not feel that massive changes to the legislation will be needed to change this potential downward spiral. A difficult choice for any government might be to remove itself from an area of control but building an interface between the Minister and the institution is vital to allow research to flourish in the unpredictable ways it tend to. Great discoveries are not made by planning for them!

Changes to the arrangements for academic freedom, perhaps adopting something like the Irish legislative declaration will go a long way to assuring academic staff they can be innovative. Then allowing time for self-driven rather than planned research should set the trend towards a more individually productive academic workforce. Finally restoring the role of the Academic Council to one that is meaningful should address some of the dismay I encountered among Danish academic staff when describing the running of their institutions.

As a consequence of all this, the Evaluation Committee faces serious dilemma between political and managerial considerations on the one hand, and Academic on the other. I hope you choose not to ignore the latter.

Yours truly
August 2009,

Brian Everett

Uni-ledere kritiserer 'detailstyring'

Det passer danske universitetsledere udmærket, at de har fået mere magt. De har især indflydelse på forsknings- og undervisnings-strategier, i mindre grad på finanser og personale. Og jo højere oppe i systemet, jo nemmere har ledere ved at navigere og jo mere beslutningsrum har de.

Sådan lyder universitetslederens oplevelse af deres frihedsrammer efter universitetsreformen 2003 ifølge konsulentfirmaet Capacents analyse, som skal indgå i Uni-Evalueringens baggrundsmateriale. .

Men det større ledelsesrum er dog langtfra idel lykke, for lederne mærker en stor politisk styring udefra: »*Generelt opponerer lederne kraftigt imod en udpræget detailstyring fra politikere og Videnskabsministeriet. De oplever styringen som et udtryk for mangel på tillid til universiteternes egen dømmekraft, og det opleves som noget ironisk, at Universitetslovens egentlige intention var at give universiteternes større grad af frihed. Og det gælder såvel for forskningsbevillinger som for uddannelsessiden. De politiske hensigter forekommer ikke altid klare og udviklingskontrakter fungerer i øvrigt bedre nogle steder end andre*« (s.4).

Lederne: De menige mangler forskningsfrihed

Rapporten fortæller, at især institutledere oplever manglende sammenhæng mellem de politiske mål og så bevillinger, mens Rektorer slet ikke oplever det sådan (s.27) Men Capacent sætter ikke tal på, hvor stor en del af universitetslederne, der oplever ministeriel detailstyring. Det fortælles, at også eksterne interessenter (fx bestyrelsesmedlemmer udefra) kritiserer detailstyringen: De støttede egentlig 2003-lovens intention om at give universiteterne "frihed under ansvar", men sådan er virkeligheden ikke blevet, trods de politiske løfter herom (s.23).

Mens lederne vurderer deres egne navigationsrammer positivt, så vurderer mange deres menige medarbejders frihedsrammer negativt:

»*Ifølge de fleste universitetsledere er forskningsfriheden uheldigvis stærkt influeret af, at nogle forskere er forhindret i at undersøge særlige temaer på grund af manglende bevillinger, hvilket forhindrer ny og potentiel vigtig forskning. I dag er det nemlig sådan, at forskningsbevillinger gives, hvis deres fremtidige afvikling kan forudses, hvilket påvirker forskningsfriheden negativt. Det har som konsekvens, at konkurrenceudbydelse begrænser forskningsfriheden, idet det ikke er i forskningens natur at producere bestemte resultater efter en forud lagt (tids-) plan. De fleste ledere mener derfor at flere bevillinger bør gives som basisbevillinger til universiteterne*« (sammenfatningen s.3).

"Dear Committee: A social and a

Åbent brev til panelet bag Uni-Evalueringens fra den engelske senior
hvis sammenligninger af universiteters frihedsgrader placerede Danmark s

Acc. The International Evaluation of the Danish Act on Universities.

The importance of your task cannot be underestimated – your deliberations will be of crucial importance both to the Danish higher education system, and the long-term well being of the broader social-economic framework of the nation, for the next decade, and probably beyond that. Hence it is vital that you assess the submissions provided by all sides dispassionately, and are guided by the quality of the evidence and arguments, rather than the volume and status of the protagonists.

In assessing the case for reform, some facts are undeniable:

First, as my own research has demonstrated, irrespective as to whatever parameters are examined, the legal protection for academic freedom in Denmark is, with the exception of the UK, the lowest of all the 27 EU states. It is also lower than the protection granted to academics in the USA by the "Recommended Institutional Regulations on Academic Freedom and Tenure" issued by American Association of University Professors.

Despite this, 56 of the top 100 universities in the world (as calculated in 2006 by the Institute of Higher Education, at Shanghai Jiao Tong University) are in the USA. The university which heads the list of the Top 100 in the World is Harvard. Derek Bok, President of Harvard for over 20 years, recognised the role of academic freedom within Harvard and wrote:

"Academic freedom is not merely a reflection of society's commitment to free speech; it is a safeguard essential to the aims of the university and to the welfare of those who work within it. Teachers and scholars have a vital stake in continuing to enjoy the liberty to speak and write as they choose, because their lives are entirely devoted to developing and expounding ideas. Universities in turn have a critical interest in preserving free expression, for without that freedom they will be hampered in appointing the most creative scientists and scholars and will suffer from forms of censorship that will jeopardise the search for knowledge and new discovery that represents their most distinctive contribution."

This evidence shows strongly that academic excellence is helped, rather than hampered, by academic freedom, and that if universities in Denmark wish to move up the world ranking

and compete with universities like Harvard, they need more, rather than less, academic freedom.

Secondly, research has shown that academic staff are not motivated by money, but are passionate about pursuing their academic research. Consequently academic freedom is something that they cherish, which means that they will try to work in universities which give them the greatest freedom to undertake research.

The UK has the lowest legal protection for academic freedom in the EU, according to my study. In July 2007, Universities UK (the major representative body for the h.e. sector whose members are the Vice Chancellors of the UK universities) published a study: *"Talent wars: the international market for academic staff"* Analysing the report the "Times Higher Education Supplement" (THES) concluded: *"At senior lecturer and professorial levels, more staff leave than enter the country. In 2005-06, 2,730 senior staff arrived while 3,775 left."*

These senior staff are high profile and very research productive, but despite good pay rates they are leaving the UK – they included (for example) Sir Harry Kroto, the 1996 Nobel Laureate in Chemistry. In February 2009 seventeen eminent UK scientists (including eight Fellows of the Royal Society and a Nobel Laureate) wrote a letter to the THES stating that the research councils should *"decide that the national interest can best be served by fostering the environments in which creativity can flourish, as they did until relatively recently."* The signatories pointed out that between 1945 and 1979, UK researchers won 41 Nobel prizes in the sciences, but that between 1980 and 2006, during which the government, introduced a host of ever-more stringent controls designed to increase efficiency, there was an almost a tenfold decrease in the rate at which researchers at UK universities won Nobel prizes.

In the last two decades both Denmark and the UK have seen a reduction in academic freedom resulting from a desire by governments to "manage" university research to make it more "productive," via mechanisms like the UK Research Assessment Exercise and the Danish University Law, which are ultimately counter-productive. By its very nature, the location

of new knowledge is unknown, although well-qualified and experienced academic staff are more likely than politicians to know where it may be located. Trying to "manage" research is as impossible as trying to "manage" the weather - although reasonably accurate short term forecasts may be attempted. However, even if you can measure previous rainfall (or research outputs) very accurately, it is still impossible to manage the weather (and university research) to make it more "productive."

The lessons for the Danish University law from the UK experience are obvious – to attract and retain the best academics, and to ensure that they maximise the discovery of new knowledge requires a change in the danish law on the topic of academic freedom.

“Akademisk frihed er adlestegnet for en fri og demokratisk stat, både i sin egen ret og som en general samfundsfrihed, er det essentielt, at denne vigtige ret defineres og indskrives i den danske universitetslov, så den akademiske frihed kan blive sømmeligt beskyttet”

Terrence Karran

Thirdly, there is a tendency, by both academics and politicians alike, to view the debate about academic freedom and the university law as only of importance to universities and their staff. Professor Fritz Machlup, one of the first economists to examine knowledge as an economic resource, and one-time President of the AAUP, believed that *"academic freedom is a right of the people, not a privilege of a few"*. Indeed academic freedom is recognised as a basic human right, and is protected in national constitutions and the U.N. Universal Declaration of Human Rights.

moral obligation

forfatter Terence Karran,
om næstsidst blandt 23 nationer

The 1997 UNESCO General Conference affirmed that "the right to education, teaching and research can only be fully enjoyed in an atmosphere of academic freedom ... the open communication of findings, hypotheses and opinions lies at the very heart of higher education" and adopted the Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel, which was signed by Denmark.

Academic freedom is the hallmark of a free and civilised democratic state, so where the state's goals are critical democratic education or the promotion of new discoveries, academic freedom is not a hindrance, but instead is crucial to the accomplishment of the state's mission, which is why it is one of the freedoms which a free society like Denmark should value, protect and nurture. Given the importance of academic freedom, both in its own right and as a part of more general societal freedoms, it is essential that some definition of this important concept is enshrined in Danish law, so that it can be properly protected.

Statements by the Minister of Science, Technology and Development that he wishes to protect academic freedom, no matter how sincerely they are spoken, are meaningless unless there is an authoritative definition in the University Law.

Finally, because the presence of academic freedom in Denmark (and elsewhere) is important both to scholars and the wider community, its nourishment and protection requires that the amendment and implementation of the new act encourages involvement in university governance by a broad spectrum of people – academics and students, naturally, but also local community and business leaders.

Such involvement will help the Danish universities to integrate more closely with their hinterlands and communities, and thereby develop learning regions within the emerging national knowledge economy, and increase local awareness of, and involvement with, universities as they fulfil this role. If local people are granted an important role in the running of the university, they will be better informed as to important functions of the university and as to why academic freedom needs protecting, in the interests, not only of the university and its staff, but of all.

As academic freedom is my main research area, and because the low protection for academic freedom in the UK is similar to that in Denmark, I have taken a special interest in the proposed reforms to the Danish University Law. Consequently, I am aware that the results from the surveys undertaken of Danish researchers, from the evaluations of the academic staff as reported by the universities, as well as those from the Committee's own surveys (Capacent), indicate an overwhelming consensus from all concerned in favour of reform. Given this strong and wide-spread unanimity, I feel that the Committee have a social and a moral obligation to alter the law in order that academic freedom, and the universities which enjoy it, can flourish. Such a democratic milestone would constitute an improvement not only to the long term health of universities, but also to the wider freedoms enjoyed by all the Danish people.

Best Wishes

Terence Karran

Capacent: Mindre forskningsfrihed siden 2003

Danske universitetsforskere har oplevet en markant forringelse af deres universitets forskningsfrihed og deres individuelle forskningsfrihed siden universitetsloven blev indført i 2003. Og så oplever de en voksende politisk styring. Men forskerne udtrykker på trods heraf alligevel tilfredshed med deres aktuelle, personlige frihedsgrader ...

Sådan lyder hovedkonklusionen i konsulentfirmaet Capacent delrapport om "forskningsfrihed", som skal indgå i Uni-Evalueringens baggrundsmateriale).

Delrapporten er baseret på spørgeskemaundersøgelse blandt danske forskere, hvoraf 63 pct. fortæller, at de har fået arbejdsplæg fra deres institutleder, især om undervisning, vejledning og administration. Men mange har også fået forskningsplæg; Hver tredje DTU-forsker har fået specifikke forskningsplæg (inkl. 'sektorforskere'), hver fjerde i Aarhus har fået det (inkl. 'sektorforskere'), mens det måske overrasker, at hver femte på KU har fået det (ekskl. 'sektorforskning') (s.34).

Det fremgår, at 87 pct. af danske forskere selv har kunnet vælge deres forskningsemne de seneste to år, mens Capacent-konsulenterne ikke kalder det alarmerende, at de sidste 13 pct. - eller hver ottende forsker - ikke har kunnet det (s.28). Det fremgår også, at 10-15 pct. af alle har oplevet den frihedsbegrænsning at måtte skrinlægge forskningsprojekter, fordi lederen ikke støttede projektet (s.38).

Men plæg er ikke hovedbegrænsningen for forskningsfriheden, konkluderer Capacent. Frihedens begrænsninger er overvejende indirekte, nemlig manglende ressourcer.

Bevægelse mod strategisk forskning

Og der foregår en strategisk styring: "*I ansøgningerne om eksterne bevillinger tvinges forskerne til at rette eller tilpasse deres forskning i en bestemt retning, og det opleves almindeligvis som en kompromittering af deres forskningsfrihed*", konkluderer Capacent (s.3).

Og forskerne oplever i voksende grad en direkte politisk styring, idet bevillingerne til strategiske formål vokser (fx til Det strategiske Forskningsråd) på bekostning af de frie puljer hos De frie Forskningsråd: "*Prioriteringer og strategier i Det strategiske Forskningsråd opleves som diktater fra det politiske system, hvilket tilmed gør afhængigheden af støtte herfra til en endnu større trussel mod forskningsfriheden*" (s.4 - s.14).

Rapporten vægter i det hele taget økonomiens begrænsning af forskningsfriheden over andre faktorer. Dens underliggende konklusion lyder dermed, at forskerne såmænd er tilfredse nok med systemet, hvis der ikke var for få penge og for meget strategisk styring. Og dermed undlader rapporten at analysere det, som har fyldt meget i debatten om universitetsloven: Lederens "instruktionsbeføjelse" som bl.a. Videnskabernes Selskab har krævet fjernet .

Universitetet som alfahan-domæne

Alfahannerne trives fantastisk i universitetsmiljøet med perfekte livsbetingelser: En streng hierarkisk struktur, masser af unge hanner at tryne, og unge hunner, der ser tilbedende til

Det er ikke længe siden, at han opførte sig som en typisk alfahan.

PRIMATER PÅ GANGENE

En anden han prøvede at byde ham op til kamp. Trådte intimiderende så tæt ind i hans intimsfære, at Høgh-Olesen kun kunne opfatte det som en provokation.

"Han stod så tæt på, at jeg ikke kunne se hele manden – med mindre jeg trådte et skridt tilbage. Men jeg har i mange år studeret aber, så jeg ved, at træder man blot det mindste trin tilbage, betyder det, at man har tabt", fortæller professoren i social- og personlighedspsykologi fra Aarhus Universitet.

Så i stedet for at bakke tog han et lille skridt frem.

"Vores næser rørte næsten hinanden", siger han.

En klar udfordring af den indtrængende han. Og det virkede.

"Han kom med nogle eder. Og så gik han".

Henrik Høgh-Olesens stemme udtrykker en blanding af boblende selvironi - og en lille knivspids stolthed. I det daglige observerer han uafsladeligt kampe mellem universitetsmiljøets alfahanner og -hunner. Som Institutleder og professor i social- og personlighedspsykologi, har han dagligt lejlighed til at observere primater på universiteternes gange

Sjældent dog så fysisk som eksemplet herover. Ofte udspiller kampene sig kun verbalt, men forløbet er i bund og grund det samme.

Symbolisk pelsrejsning

"Alle stærkt hierarkiske systemer indbyder til at søge status. Og fra naturens side er mennesker programmeret til at søge netop status og magt, for jo højere rang, jo bedre er adgangen til ressourcer", siger Henrik Høgh-Olesen, der også er institutleder på Psykologisk Institut på AU.

Universiteter er i den grad hierarkiske strukturer, og derfor trives alfahannerne så glimrende her.

"På universitetet ender man med at blive en gammel mand, før man får en fast stilling. Og både i kampen for at få den stilling og for eksempelvis at få ressourcer til sin forskning, skal man dagligt kæmpe med kolleger, som måske også er ens venner. Det kan være et råt miljø – og det kalder primaten frem i folk".

I kampen for prestige og midler gælder det derfor om at positionere sig på den helt rigtige måde. En adfærd man eksempelvis kan opleve ved møder.

"Når jeg hører en mand sidde og tale og tale i stedet for hurtigt at komme til sagen, så ved jeg, at han af den ene eller anden grund har brug for at markere sig. Mange bruger et hvilket som helst emne som afsæt for selvfremsættelse. I de tilfælde kan jeg ikke lade være at tænke, at hvis han da for fanden bare var kommet videre op i systemet, så kunne vi andre komme til sagen", summerer Henrik Høgh-Olesen. Med et skævt smil.

"Der foregår rigtig meget *symbolisk pelsrejsning* på et universitet", tilføjer han, og hentyder til chimpanserne, der rejser pelsen, når de vil markere sig.

"Hvis det ikke er at tale langt og længe ved møder, så er det diplomer, der pryder væggene i ens kontor, visitkort, der er så fyldte, at man næsten ikke kan skelne, hvad der står, eller name-dropping af de tidsskrifter, man har publiceret i".

Alt sammen tjener det til at vise sin position – og også gerne som en passiv-aggressiv udfordring af den nærmeste alfahan. Som selv sagt også kan være en hun.

Forskerverdenen: Ikke for de sarte

Med sin psykolog-baggrund kan Henrik Høgh-Olesen hurtigt spotte, når en kollega har lidt et nederlag ved eksempelvis at have fået afvist en artikel eller en ansøgning om økonomi.

"Får man ikke det, man vil, er reaktionen at slå vildt omkring sig for så i det mindste at kunne triumfere over en, der er endnu svagere. Det betyder eksempelvis, at man bliver en meget emsig vejleder, at man lader det gå ud over sine medarbejdere eller sine kolleger. Man ønsker at afreagere, og andre må sone. Man bliver med andre ord overordentlig nidkær overfor omgivelserne", siger Henrik Høgh-Olesen, som ganske udmærket kender reaktionerne fra sig selv.

"Man skal næsten være en Ghandi for bare at vende den anden kind til, hvis man lider et stort nederlag. Forskerverdenen er ikke for de sarte"

Men har man så kæmpet sig til den eftertragtede alfahan-position, så gælder det om at opvise en vis beskedenhed for at kunne blive der uden at blive udfordret for tit. Beskedenhed signalerer nemlig, at man er helt klar over, at man har magt, at man har en position, der er eftertragtel-sesværdig. Kun en person med magt kan nemlig tillade sig at være storladen.

"Alle sagde om Einstein, at han var en beskeden mand. Og det er klart, for han fik hele tiden at vide, at han var genial, og alle beundrede ham. Beskedenhed er den eneste rimelige reaktion

i det tilfælde, ellers vil man miste anseelse og dermed se sin position udfordret af andre".

Studerende forbløffende underdanige

Universiteterne har altid opfostret alfahanner – men kampen for at besidde den position er blevet værre, mener Høgh-Olesen.

"Vi får eksterne midler efter, hvor vi får vores resultater udgivet, så der er kamp om at få tingene ud de rigtige steder. Samtidig er lokale hierarkier afløst af internationale, som betyder, det er blevet både sværere og mere uoverskueligt at finde vejen til tops", siger professoren. Det betyder igen, at hvis man vil opnå noget, må man udfordre den til hver tid siddende alfahan. Eller man må lave en alliance med ham, så man holder sig tæt så på ham, at noget af magten smitter af.

Hvad det sidste angår, mærker Henrik Høgh-Olesen det især i forhold til de studerende: "Lige meget om man forsøger at virke ungdommelig og let tilgængelig, så er der meget ofte en ærbødighed overfor "professoren", som man ikke kan trænge igennem. Det er de færreste studerende, der tør udfordre mig, men så prøver de i stedet at lave alliancer. De er forbløffende underdanige", undrer Høgh-Olesen sig..

Samtidig er der dog altid én studerende, der prøver at udfordre. Enten ved at stille gentagende spørgsmål, eller ved at gå ind i en studenters politisk forening og prøve at lave om på tingene ad den vej.

"Men det er meget lidt, der foregår af den slags. Deprimerende lidt, faktisk ..."

Høgh-Olesen ved, at de unge hanner *skal* gå. Det er naturen, der gør sig gældende, og han finder det interessant at betragte. Og ind imellem

er udfordringerne da også så tydelige, at man er nødt til at tage kampen op.

Angsten for status- og social-tab

"Det er klart, at alfahanner også ind imellem tvivler på sig selv. Det er helt naturligt. I dyreverdenen bliver alfahannerne fysisk udfordret, og der er ingen tvivl om, at de ind imellem bliver elementært fysisk bange, når en gruppe unge hanner samler sig til kamp", siger psykologiprofessoren. "I forskerverdenen er man bange for at blive angrebet på sin forskning. At man skal stå overfor andre, som kan afsløre, at "du har jo ikke noget tøj på". Det, tror jeg, alle kender".

I dyreverdenen tager de unge hanner bogstaveligt talt testiklerne på alfahannen. Så galt går det ikke alfahan-forskeren. Og så alligevel.

"Det kan jo faktisk føles sådan, hvis man lider et voldsomt status- og socialtab", påpeger han, der har overværet – og også selv deltaget i – adskillige magt og statuskampe ved møde- eller skriveborde.

"Vi forskere kæmper jo verbalt. Forsøger at underminere hinanden med ord, og det kan gå rigtigt beskidt til. Vi har ikke noget at lade chimpanserne høre. Det kan være rigtigt barskt".

Og omverdenen undrer sig

Barskt var det også i eksemplet med de kæmpende alfahanner fra før. Og fysisk tilmed.

Men lad os lige få den situation helt på plads, for scenen udspillede sig ikke på gangen i Henrik Høgh-Olesens institut, og handlede ikke om magt og prestige i forskerverdenen. Det skete såmænd i en kø, hvor målet var at købe et liftkort.

Høgh-Olesen og familie havde kørt mange kilometer på overfyldte motorveje. Det havde taget tid at få alle installeret, få pakket lidt ud og finde de rigtige skistøvler. Endelig, endelig skulle løjperne nu prøves. Og så sprang en stor tysker over i køen til købet af det forjættede liftkort!

Som fortalt vandt professoren slaget om køkultur. Men da hans stolte blik fandt sin kones og børns, var det ikke beundring, han så afspejlet.

"Det var helt tydeligt, at de var fulde af undren over det, de lige havde oplevet: To primaters primitive kamp om territorium ..."

mef

Lær at leve med en alfa- ...

Alfahanner og –hunner er aggressive, resultatorienterede og præstationsivrige personer, som insisterer på en optimal indsats fra både sig selv og andre. Og der er såmænd fem arter

Han rejser sig i hele sin højde, og det virker i samme nu, som om væggene i møderummet trækker sig sammen, mens han skyder brystet frem og fikserer sit blik på... dig!

Den øverstkommanderende alfahan gør sig rede til forsvare sin position. Og det sker ofte på en måde, der er så grov, at folk har svært ved helt at opfatte, hvad han siger.

Men der findes måder at tackle ham på, beroliger **Kate Ludeman**, ph.d og ledercoach, og **Eddie Erlandson**, dr. med og visedirektør. De skrev i 2006 bogen "**Alfahan Syndromet**", hvor de dels definerer fire typer af alfahanner – og dels giver gode råd til, hvordan man lever med dem.

Den øverstkommanderende:

De tænker stort, sigter højt og vælter gerne nogle mure for at nå frem, for deres eneste mål er at vinde! Uanset hvad spillet drejer sig om, så ønsker den øverstkommanderende at sejre. Og undervejs vil de rigtig gerne slå deres egne rekorder. Hvilket selvsagt også betyder, at de kræver rigtigt meget af andre.

Sådan lærer du at leve med en øverstkommanderende:

- Tillæg dig bevidst nogle nyttige alfatræk, så du kan opnå bedre resultater og blive anerkendt for dine bidrag.
- Lad være med at falde i en fælde, hvor du bliver meget imødekommende, behagesyg eller et brokkehoved. Skift adfærd, så du får mere styrke!
- Lad være med at blive defensiv. Du skal ikke tage den øverstkommanderendes stil eller udbrud personligt.
- Konfronter ham/hende under fire øjne eller i en mindre gruppe i stedet for i en stor gruppe.
- Undgå at konkurrere med ham/hende. Det fører kun til en ubehagelig konfrontation – med dig som taberen.

Den visionære:

De tænker stort. Og så tænker de lige lidt større! De forestiller sig muligheder, som aldrig ville falde de fleste andre mennesker ind, og så spørger de: "Hvorfor ikke?", hvor andre ville sige: "Overhovedet ikke". De bruger en smittende entusiasme til at overbevise, påvirke og inspirere. Og så er de åbne over for andres ideer... hvis det vel at mærke er *storslåede* ideer! Ellers er forståelsen væk på et øjeblik.

Sådan lærer du at leve med en visionær:

- Lad ham/hende vide, at du forstår deres vision og synes, den er spændende.
- Brug fantasien og prøv at vis nysgerrighed frem for kynisme.
- Se muligheder – ikke kun fejl og risici.
- Brug fakta og data for at vise, hvad det vil kræve at få planen til at lykkes.

Alfastrategen:

Strategen kan evaluere komplekse forhold med klarhovedet fornuft og dreven dømmekraft. De kan hurtigt gennemskue, hvordan forskellige informationer passer sammen, og de forankrer deres mål i kendsgerninger. De er objektive, analytiske og metodiske. Og de risikerer at udvikle sig til en bedrevidende pestilens!

Sådan lærer du at leve med en alfastrateg:

- Forstå, hvordan strategens hjerne fungerer, og håndtér problemstillingerne på en måde, der harmonerer med deres tankeproces.
- Styrk dine egne evner til at tænke strategisk.
- Bestræb dig på at være nøje forberedt til møder med strategen fx ved at skrive spørgsmål ned og organisere dine centrale pointer.
- Løs uoverensstemmelser på tomandshånd.

Alfaudøveren:

Her bliver der tænkt i resultater, resultater og resultater. Og tiden er helt afgørende! Alfaudøveren er højt disciplineret, selvmotiveret og stædig og dermed utroligt produktive og effektive. Til gengæld kan de have en udpræget tendens til at ville kontrollere andre, dustikke urealistiske deadlines og uddele reprimander, hvis man ikke arbejder i turbodart. Derfor kan alfaudøveren trække et spor af udbrændte medarbejdere efter sig.

Sådan lærer du at leve med en alfaudøver:

- Lad være med at påtage dig en offerrolle.
- Tag 100 procent ansvar for det, du har indflydelse på.
- Lad være med at tage kritik personligt og lad være med at blive defensiv.
- Undgå forklaringer og forsikringer – de fremprovokerer mere kontrol.
- Træf nogle foranstaltninger, som kan forhindre, at du bliver udbrændt.

Mef

(Kilde: "**Alfahan Syndromet – ledelse og coaching af stærke personligheder**," Børsens Forlag).

FEJDE: Et forlag trak en afhandling tilbage, fordi en citeret fø

"Den homoseksuelle litteraturforsker Dag Heede (f. 1962) har tidligere udsat Karen Blixen alias Karen Christentze Blixen-Finecke, f. Dinesen (1885-1962) for den behandling,¹ der nu går ud over Hans Christian Andersen (1805-75) i bogen *Hjertebrødre. Krigen om H.C. Andersens seksualitet* (2005, *University of Southern Denmark Studies in Literature* vol. 44), hvortil han har fået støtte fra Syddansk Universitet og HCA 2005 Fonden, hvis logo er trykt i kolofonen. Ligesom Joakim von And, der er prototypen på en kapitalistisk analkarakter, og som ligger i permanent krig med Bjørnebanden, befinder Dag Heede sig i en farlig, ja sadistisk krigszone in casu den danske litteraturkanon, hvorfra han rapporterer i bøger og artikler; mens kanonkuglerne på dramatisk vis flyver ham om ørene. Der er ikke tale om faglig diskussion eller debat mellem fagfæller men krig mellem antagonistiske kombattanter!"

Ovenstående er et citat fra Bo Elbrønd-Beks bog 'H.C. Andersens gåde'. Det er bragt uden forfatterens tilladelse, og spørgsmålet er nu, om det er på sin plads.

Ophavsret eller den videnskabelig nytteværdi

Citatet tjente to formål. Det er dels et eksempel på den hårde tone, Bo Elbrønd-Bek slår an mod de H.C. Andersen-fortolkere, han i sin bog går i kødet på. Dels er det et eksempel på et citat, der er så langt, der muligvis kan være et ophavsretligt problem. Især hvis artiklen havde indeholdt 3-4 yderligere citater af samme længde.

Hvad vægter højest, ophavsretten eller den videnskabelige nytteværdi?

Dette principielle spørgsmål er kernen i en sag mellem lektor Dag Heede og forlaget Multivers, der har udgivet Bo Elbrønd-Beks afhandling om H.C. Andersen. En sag, der er godt krydret med beskyldninger om personligt nid og seksuelle dagsordener.

Forfatteren Bo Elbrønd-Bek, der har en ph.d. fra Københavns Universitet, gør i 'H.C. Andersens gåde' op med det, han betragter som fejlslagninger af den store eventyr-digter. Kapitel for kapitel gennemgår han en række af de værker, der er skrevet om H.C. Andersen, i en til tider meget polemisk tone. Det gælder ikke mindst kapitlet, hvor han beskæftiger sig med Dag Heedes bog 'Hjertebrødre', der ser H.C. Andersen i lyset af queer-teorien og kritiserer den heteroseksuelle konstruktion omkring forfatterskabet.

Den krænkede: For meget citat og for langt

Bo Elbrønd-Bek opbygger sin tekst på en måde, hvor han bringer lange uddrag fra det værk, han omtaler, som han efterfølgende kommenterer. Således består en stor del af kapitlet om Dag Heede af tekst, der er skrevet af Dag Heede selv.

De omfangsrige citater har fået Dag Heede, der er lektor ved Institut for Litteratur, Kultur og Medier ved SDU, til at klage til forlaget Multivers, der har udgivet 'H.C. Andersens gåde' i deres afhandlingsserie. Resultatet blev en erstatningssum til Heede, og bogen blev trukket tilbage og vil i stedet komme i en revideret print-on-demand version.

Men Bo Elbrønd-Bek er irriteret. For han kan ikke se, at de lange citater gør noget ondt. Tværtimod.

"Det er det rene vanvid, for at sige det ligeud. Jeg giver jo netop Dag Heede, hvad Dag Heedes er. I stedet for at skrive et farvet referat, så citerer jeg manden direkte. Det er både af hensyn til læseren, der ikke skal hen og anskaffe bogen, men også af hensyn til argumentationens lødighed", siger Elbrønd-Bek.

Det er ikke så svært - når man først får det lært

Øvelse gør mester. Det gælder også ansøgninger om forskningsmidler og gennemførelse af projekter under EU's 7. rammeprogram (FP7).

Hiv en dag ud af kalenderen - og øg dine chancer for at komme igennem med din projektidé og få redskaber til at gøre arbejdet med FP7-projektet nemmere fra starten.

EuroCenter tilbyder målrettede kurser om emner, der spænder fra ansøgningsteknik over økonomi og kontrakter til kurser skræddersyet til koordinatore af FP7-projekter.

I år introducerer vi også et nyt kursuskoncept om ansøgningsteknik. Deltagerne arbejder med rigtige FP7-ansøgninger og sætter sig i evaluatorens stol for en dag.

Læs mere på www.fi.dk/fp7-kurser eller bestil EuroCenters kursusatalog 2009 på 3544 6240 eller eurocenter@fi.dk

Titel	Sted	Dato
Skaf EU-penge til forskning	København	30. september
Styr dit FP7-projekt sikkert i havn	København	4. november
Snyd ikke dig selv i et FP7-projekt	København	5. november
How to Write a Competitive Proposal for Framework 7	København	25. november
How to Negotiate and Administer Framework 7 Grant Agreements	København	26. november

Forsknings- og
Innovationsstyrelsen

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Uafhængighed ved citatgrænsen

Ikke sig krænket af for lange citater. Ophavsretten blev brudt, men videnskabsetikken var i orden, hævder forlag og forfatter

Dag Heede kan godt se formålet med at citere. Bare ikke i det omfang. "Det er alt for meget, og det er alt for langt. Som jeg husker det, er kapitlet på 30 sider, hvoraf de 20 er rene citater. Jeg kan godt se, at det kan være givtigt at citere, men det her er jo ingen reel tekstanalyse. I mine øjne er det nærmere en udstilling af min tekst. Han skriver: Se hvor frygteligt, og så citerer han en halv side."

Den krænkede: Opsang til forlaget

Ifølge Bo Elbrønd-Bek citerer hans bog lige så meget fra andre forfattere, for eksempel Jens Andersen. Men Dag Heede er den eneste, der har klaget. Det tager Elbrønd-Bek som et tegn på, at der ligger personlige motiver bag klagen.

"Han er jo blevet skide sur over, at jeg afdækker hans mangel på argumentation. Det er jo kontroversielt forstået på den måde, at homoseksuelle til alle tider på grund af deres tidligere trængte situation prøver at finde nogle forbilleder. Og jeg går skarpt imod, at H.C. Andersen skulle have været homo- eller biseksuel. Så Dag Heede må have oplevet min artikel som temmelig dræbende", siger Bo Elbrønd-Bek.

Men Dag Heede er ikke sur, siger han. Ikke på Bo Elbrønd-Bek i hvert fald. Men måske på forlaget Multivers.

"Jeg kørte sagen først og fremmest på grund af forlaget. Jeg synes ikke, et akademisk forlag, der har fået støtte fra forskellige fonde, kan tillade sig at udgive en tekst, der så åbenlyst krænker ophavsretsloven. Min formodning er simpelthen, at redaktøren ikke har kigget det ordentligt igennem, for der er sket så mange formelle fejl. Jeg vil godt minde de videnskabelige forlag om, at de har et ansvar", siger Dag Heede.

I sin bog – og i udtalelserne til Forskerforum – trækker Elbrønd-Bek Dag Heedes egen homoseksualitet frem som hans underliggende motiv. På spørgsmålet om han føler sig diskrimineret, overvejer Dag Heede et øjeblik.

"Lad mig sige det på denne måde: Det skal være tilladt, at han gør det. Jeg synes, det er usympatisk, og hvis det var en kollega, jeg respekterede, så ville jeg blive ked af det. Men det her ser jeg mere som et læserbrev. På en måde er det meget sjovt. Men jeg synes ikke, Multivers skulle have lagt navn til det", siger Dag Heede.

Ophavsretsudvalg enig i kritik

Direktøren for Multivers hedder Henrik Norberg, og han har en lang karriere bag sig i forlagsbranchen. I denne sag erkender han, at der er begået en fejl.

"Han har taget mange lange citater. Det har han kun gjort for at være så redelig som mulig. Men man kommer ikke udenom – og det er min fejl – at vi burde have spurgt Dag Heede om lov", siger han.

At de formelle regler var brudt, fik Henrik Norberg bekræftet af sin advokat, og Multivers indgik da også forlig og trak bogen tilbage uden større sværds slag. Alligevel mener han, er ophavsretsloven ikke burde gælde på samme måde, når der er tale om videnskabelige arbejder.

"En ting er, hvis det er en kommerciel bog. Men i videnskabelig sammenhæng, kan det jo kun have interesse, hvis man ellers overholder citatskikken, så det fremgår, hvem man citerer. Jeg mener, man burde have lov til at gøre det, også uden at skulle spørge om lov", siger Henrik Norberg.

Jura-ektor ved KU Morten Rosenmeier er formand for Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde, der afgav en erklæring, der støttede Dag Heede.

"Det afgørende for, hvor meget man må citere, er de litterære, kunstneriske normer på området – altså det, der er god skik. God skik betyder normalt, at det, man citerer, kun må fylde en lille smule, både i det værk, man citerer fra, og det, man citerer til", siger Morten Rosenmeier.

Han køber ikke argumentet om, at citater i videnskabelig sammenhæng tjener et formål, der ligger uden for ophavsrettens formålsfokus.

"Hvis man følger det argument helt til dørs, ville man jo kunne citere værker i deres helhed. Ophavsretsloven handler også om at sikre, videnskabens økonomiske indtjening. Og så handler det også om at sikre, at forfatteren ikke pludselig skal se sit værk et sted, han slet ikke har lyst til", siger

Morten Rosenmeier, der påpeger, at UBVA ikke er en domstol, men kun et fagligt råd, der kommer med udtalelser.

Hård og blød jura

Professor Jens Schovsbo er tidligere formand for UBVA og i dag formand for Praksisudvalget på KU. Han kan godt se, at der kan være nogle modstridende interesser i spørgsmålet om ophavsret i videnskab.

"Det er et svært område. Vi har at gøre med en uklar hård jura – ophavsretsloven – og en uklar blød jura, som er det rent videnskabs-etiske. Ophavsretsligt er spørgsmålet, hvad der er god skik, og god skik – det kommer blandt andet til dels an på, hvor man er", siger han.

Efter at have elaboreret over emnet, kommer Jens Schovsbo dog frem til samme konklusion som Morten Rosenmeier.

"Skal man diskutere det på meta-niveau, synes jeg faktisk, at den ophavsretslige norm og den videnskabsetiske norm falder godt sammen. Det er en etisk begrundelse, at jeg som ophavsmand har retten til at styre, hvornår mine værker bliver lagt frem. Så jeg mener, de to spor harmonerer vældig fint."

1 Dag Heede: »Kønsballade hos Karen Blixen«, *Lambda nordica. Tidsskrift for homosexualitetsforskning* V:1, 1999 8-27; Dag Heede: *Det umenneskelige. Analyser af seksualitet, køn og identitet hos Karen Blixen*, 2001; jf. Karin Sanders: »Den umenneskelige kønsballade«, *Nordica. Tidsskrift for nordisk teksthistorie og æstetik* XX, 2003 341-43.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Sokrates - der her eksekverer sig egen dødsdom ved at drikke gift - var bevidst om sin uvidenhed. Det er nogle på Institut for AU-Matematik også

AUs matematikere: Udygtige eller ydmyge

Er du – efter egen vurdering – dygtig til dit arbejde, lød spørgsmålet i AU's apv-undersøgelse. Alle svarede ja – undtaget enkelte på Matematik

Det eneste, jeg ved, er, at jeg ingenting ved. Sådan omtrent lød Sokrates motto, om end han alligevel kom frem til, at han qua denne erkendelse var den viseste person i verden.

Måske er det nogle af de samme holdninger, der trives på Institut for Matematik på Aarhus Universitet. Her finder vi i hvert fald AU's største andel af medarbejdere, der efter egen opfattelse ikke er dygtige til deres fag.

I den store APV-undersøgelse lød et af spørgsmålene: *Er du – efter egen vurdering – dygtig til dit arbejde?* Og det mener medarbejderne på AU bestemt, de er. Gennemsnittet for ansatte, der svarer bekræftende, er 100 pct.

Men på Institut for Matematik er der en smule tøven at spore. Her er det nemlig kun 96 procent af de ansatte, der betragter sig selv som dygtige. Med andre ord er det med APV-undersøgelsen lykkedes at udpege instituttet

med de – efter egen opfattelse (og hvem skulle vide det bedre?) – fleste udygtige medarbejdere.

Institutlederen: Matematikere er ydmyge

Den opsøgende reporter ringede til Matematiks institutleder **Johan P. Hansen** for at høre, hvordan han har tænkt sig at rydde op i dette morads af ukvalificeret personale.

"Jamen, vores medarbejdere er skam særdeles dygtige, og det kan jeg bevise ud fra helt objektive kriterier. Vi er netop blevet vurderet i en international undersøgelse og erklæret 'top group' blandt matematiske institutter, siger Johan P. Hansen.

Men dine medarbejdere er jo i egne øjne de mindst dygtige på AU?

"Det, tror jeg, er udtryk for ydmyghed. Vi er meget internationalt orienterede og arbejder sammen med folk på internationale

top-universiteter. Og når man befinder sig på den internationale bane, bliver man måske lidt beskedent."

Er matematikere mere ydmyge end andre forskere?

"Matematik er jo en meget eksakt videnskab. Og så er matematik også en videnskab, hvor du arbejder meget individuelt. Vi har mange samarbejdspartnere, men når det rigtigt gælder, står du alene med dine projekter. Det tror jeg også, giver en vis ydmyghed."

Så du er ikke på vej ud for at finde og skaffe dig af med de udygtige medarbejdere?

"Nej, slet ikke. Vores medarbejdere er meget dygtige."

lh

Se om Aarhus' arbejdsmiljø s. 7-9